

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Vad motiverar våldsamma män att vilja förändras?

- En kvalitativ studie om män som utövat våld i nära relation.

SQ1562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Grundnivå

27 November 2012

Författare: Sara Falk

Handledare: Stig Grundvall

Abstract

Titel Vad motiverar våldsamma män att vilja förändras?
- En kvalitativ studie om män som utövat våld i nära relation.

Författare Sara Falk

Nyckelord Män som utövar våld, motivation till förändring, våld i nära relation, MI

Våld i nära relation är ett samhällsproblem och ett folkhälsoproblem. Mörkertalet gällande antalet drabbade är stort. Arbete för att stötta utsatta har funnits i årtionden men för att komma till rätta med problematiken behöver våldsutövarna ändra sitt beteende. Studien syftar till att undersöka vad som motiverar män att vilja påbörja och fortsätta ett förändringsarbete rörande våldsproblematik i nära relation. En kvalitativ undersökning utfördes genom enkäter distribuerade av Utväg Skaraborg till män som i deras verksamhet fick stöttning i förändringsarbete. Tolv av männen som besvarade enkäten uppfyllde urvalskriterierna. Två intervjuer genomfördes även med professionella från två olika verksamheter som stöttar våldsutövande män i förändringsarbete. Studiens resultat visar bland annat att männen, då de söker hjälp till beteendeförändring avseende våldsproblematik, i de flesta fall kommit till viss insikt rörande våldets skadliga effekter för dem själva och närstående. Våldets negativa konsekvenser för männen personligen, både i form av yttre och inre effekter, motiverar dem att söka stöd för att klara av en förändring och för att nå ökad kunskap och förståelse för sitt handlande. Yttre motiverande faktorer kunde vara att barn eller partner tagit avstånd alternativt lämnar mannen eller att våldet synliggjorts i samhället exempelvis via polisanmälan. Många gånger var det sådana yttre faktorer som gav männen en sista knuff till att söka hjälp. Viljan att bli en bättre människa, få en förståelse för sig själv och sitt agerande samt att må bättre var exempel på inre motiverande faktorer. Sådana ”inre” skäl uppgav vissa män vara motiverande då kontakt togs med verksamheten men långt fler angav dem som motiverande faktorer när deltagandet i verksamheten påbörjats. Vidare framkom att erkännandet av våldet och ansvarstagandet för detsamma spelar en stor roll då det gällde motivation till förändring.

Tack

Jag vill passa på att rikta uppmärksamhet till de män som valde att medverka i min undersökning och som delat med sig av värdefull och intressant information. Jag är mycket tacksam för ert bidrag.

Jag vill även uttrycka ett stort tack till kontaktpersonen på Utväg Skaraborg för all hjälp du bistått med.

Jag riktar också ett tack till de experter som i intervjuer så frikostigt delade med sig av sin erfarenhet och kunskap relaterad till min studies syfte.

Jag är väldigt tacksam till min handledare Stig Grundvall för stöttning, goda råd och konkret vägledning under arbetets gång.

Till sist vill jag tacka Björn för din ovärderliga hjälp och stöttning samt Johan och övrig familj för ert tålamod.

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	1
1.1 Inledning.....	1
1.2 Problemformulering.....	1
1.3 Syfte.....	2
1.4 Frågeställningar.....	2
1.5 Avgränsningar.....	2
1.6 Förförståelse.....	3
2. Bakgrund.....	4
2.1 Forskningsområdets utveckling.....	4
2.2 Definitioner av våld.....	4
2.3 Behandling för män som brukar våld i nära relationer.....	5
2.4 Utväg Skaraborg.....	6
3. Tidigare forskning.....	7
3.1 Män och våld – perspektiv inom forskningsområdet	7
3.2 Forskning kring männens motivation och förändringsprocessen.....	9
3.3 Framgångsfaktorer	11
4. Teoretisk utgångspunkt.....	13
4.1 Symbolisk interaktionism	13
4.2 Motivation.....	14
4.2.1 Den inneboende motivationen.....	14
Vilja, kunna, redo.....	14
4.2.2 Den naturliga förändringsprocessen	15
Den transteoretiska modellen.....	15
4.2.3 Ambivalens.....	16
5. Metod.....	17
5.1 Val av metod	17
5.2 Sökning av tidigare forskning, litteratur och information.....	17
5.3 Urval.....	18
5.4 Enkäter.....	18
5.5 Intervjuer.....	18
5.6 Utförande.....	19
5.7 Svansfrekvens/Bortfall.....	19
5.8 Analysförfarande.....	20
5.9 Validitet	21
5.10 Reliabilitet.....	21
5.11 Etiska överväganden	22

6. Resultat och analys.....	23
6.1 Våldsutövande män som sökt stöd.....	23
6.2 Motivation till att söka hjälp.....	24
6.2.1 Tolkning och analys.....	25
6.3 Verksamhetens inverkan på motivationen.....	26
6.3.1 Tolkning och analys.....	27
6.4 Erkännande av våldsproblematik.....	28
6.4.1 Tolkning och analys.....	29
6.5 Sammandrag av den andra expertintervjun.....	30
6.6 Samhällets roll?.....	31
6.7 Sammanfattande analys.....	31
7. Avslutande diskussion	33
Referenser.....	35
Bilagor	37
Bilaga 1 – Enkät	37
Bilaga 2 – Informationsbrev.....	39
Bilaga 3 – Intervjuguide	40

1. Introduktion

1.1 Inledning

I Socialstyrelsens (2009) senast publicerade nationella Folkhälsorapport uppskattas att i Sverige utsätts minst 75 000 kvinnor varje år för någon form av partnervåld. Denna siffra är osäker på grund av att mörkertalet bedöms som stort (Eliasson & Ellgrim 2006). Statistik från 2005 visar att under det året polisanmälades i genomsnitt 49 fall om dagen där en kvinnan blivit misshandlad av en man som för henne var bekant (*ibid*).

Mäns våld mot kvinnor betecknas som ett folkhälsoproblem och globalt samhällsproblem (Eliasson & Ellgrim 2006; Eriksson, Berg och Wallqvist 2011). Vidare är det inte bara direkt utsatta kvinnor som drabbas. Barn som lever i våldsamma miljöer utsätts ofta direkt för våld men de drabbas däremot alltid indirekt av att de tvingas uppleva våld mot närstående (Socialstyrelsen 2009; Eliasson & Ellgrim 2006). Folkhälsorapporten från 2009 rapporterar att cirka ett av tio barn upplevt våld i sitt hem och att ett av tjugo barn gör det ofta (Socialstyrelsen 2009). Barnens psykiska hälsa riskerar stor negativt påverkan av denna miljö (Socialstyrelsen 2011b).

Mäns våld mot kvinnor benämns av både FN och EU som en kränkning av de mänskliga rättigheterna och enligt Världsbanken innebär våld och sexuella övergrepp mot kvinnor världen över att deras livslängd förkortas i samma utsträckning som genom alla former av cancer (Eliasson & Ellgrim 2006). På så sätt är våldet mot kvinnor ett av hindren mot ekonomisk utveckling i världens länder (*ibid*). För Sveriges del uppger Socialstyrelsen (2011a) i sin rapport "Våld" att samhällets kostnader för mäns våld mot kvinnor uppgår till cirka 3 miljarder kronor per år.

Således är våld i nära relation något som drabbar många människors liv och utgör ett stort samhällsproblem. Direkt och indirekt utsatta barn och vuxna i dessa situationer är i behov av stort stöd och mycket hjälp både handfast praktiskt men också själsligt för att bearbeta det som skett. Därutöver behöver även de som utövar våld fokuseras för att komma tillrätta med problematiken.

1.2 Problemformulering

Eftersom våld i nära relationer är ett samhällsproblem är det högst troligt att man inom det socialt arbetes fält kommer stöta på denna företeelse i många och skiftande situationen. Jag anser det vara självklart att de som utsatts för våld i nära relation ska beredas den hjälp de behöver. För att komma till rätta med problematiken anser jag däremot att även de som utför våldshandlingar, av vilken art de än må vara, fysiska, psykiska, sexuella, materiella, latent och så vidare, måste nås. Min utgångspunkt är att våld alltid är fel och att ansvaret för våldet alltid ligger hos den som utför handlingen. Därför menar jag att arbete för förändrat beteende hos de som utövar våld är extremt viktigt. Om våldsutövare kan motiveras till förändring av sitt beteende exempelvis genom stöd/behandling och det ger positiva resultat genom att våldsutövning upphör innebär detta enligt mitt sätt att se en vinst för de som varit utsatta, den våldsutövande själv, framtida personer som ej kommer bli utsatta för våld och i förlängningen hela samhället.

Då jag arbetade på Socialförvaltningen i Alingsås Kommun kom jag själv, vad jag vet, aldrig i kontakt med någon man som utövade våld mot en kvinna han hade relation till. Däremot hörde jag flertalet gånger från mina kollegor uttalanden om att det

upplevdes som svårt att nå fram till de våldsutövade männen när vetskap om att denna problematik fanns med i bilden. Enligt Socialtjänstlagen har kommunen ansvar för att ge råd, vård och stöd till alla kommunens invånare som behöver det. Detta innebär även de som utför våldshandlingar. I en rapport från Socialstyrelsens (2011a) fastslås just detta att landets socialnämnder har det yttersta ansvaret att erbjuda det stöd och hjälp även våldsutövare kan behöva vid förändring av sitt beteende.

Det kan antas vara en vedertagen sanning att det inte, i grunden, går att förändra någons beteende mot individens egen vilja. Frågan är vad som får män vilka utövar våld i nära relationer att vilja ändra sitt beteende?

1.3 Syfte

Studien syftar till att undersöka vad som motiverar män att vilja påbörja och fortsätta ett förändringsarbete rörande våldsproblem i nära relation. Vilka faktorer ligger till grund för mannens motivation att söka hjälp? Förhoppningen är att om möjligt bidra med ökad förståelse och kunskap som i förlängningen kan medföra att än fler män får hjälp och upphör med att bruka våld i nära relation.

1.4 Frågeställningar:

Följande tre frågeställningar har valts för att tydliggöra syftet, göra undersökningen strukturerad och hanterbar samt vara ledande under studiens gång.

- Vad är motiverande faktorer för att påbörja behandling på grund av våld i nära relation?
- Förändras motivationen till varför individen vill ha hjälp med sitt beteende efter att behandling/stöd inletts? På vilket sätt och vad beror det på?
- Vilken roll spelar erkännandet och accepterandet av eget våldsamt agerande i nära relation för motivationen för förändring?

1.5 Avgränsningar

Denna undersökning fokuserar endast män som utövar våld i nära relation. Ingen vikt har lagts vid mot vem våldet utövas. Avgörande är istället att våldet riktats mot någon som ingår i en nära relation till den våldsamme. Med detta sagt bör det ändå poängteras att de våldsutsatta, vare sig det är andra män, kvinnor eller barn, samt deras situation självfallet är betydelsefull. Uttrycket "nära relation" står för att det finns en känslomässig koppling mellan utövaren och den utsatte. Det ligger ingen könsaspekt i uttrycket utan det svarar mer än på antagandet om en förtroendefull relation. Det faktum att männen just har en nära relation till de som utsätts för våldet ger personerna en särpräglad ställning. Det rör sig inte om "anonymt" våld utan våldsutövare och våldsutsatt är bekanta. Den utsatte kan vara i beroendeställning gentemot förövaren och/eller kanske ingår de båda i en kärleksrelation. Relationskontexten är viktig och i föreliggande arbete är de våldsutsatta och deras situation med just utifrån att de är närvarande och har en stor inverkan i mannens liv. Fokuset på män som utövar våld förringar på inget sätt kunskapen om att även kvinnor kan vara våldsutövare i nära relation. Valet har ändå gjorts att studera just mannens motivation till att söka hjälp på

grund av våldsproblematik i nära relation.

Jag har vidare valt att helt bortse från de metoder och möjligheter till behandling som ges exempelvis inom fri- och kriminalvården. Endast förändringsarbete på frivillig grund har fokuserats i denna rapport.

1.6 Förförståelse

Jag vill så här i början av rapporten redogöra för vad jag själv bär med mig in i arbetet. Min teoretiska kunskap om området är näst intill obefintlig. Jag har hört referenser till teorier om varför män slår kvinnor baserade på maktaspekter och den förståelse jag har för detta förhållningssätt grundar sig i de teorier och kunskaper om intersektionalitet och genusperspektiv som socionomutbildningen medfört. Därutöver arbetade jag, från hösten 2011 och ett år framåt, som socialsekreterare i Mottagnings- och samverkans-enheten i Alingsås Socialförvaltning. En av gruppens arbetsuppgifter var ansvaret för arbetet med våld i nära relationer främst i form av stöd till kvinnor som söker hjälp. Under mitt arbete där hade jag direkt kontakt med tre kvinnor vilka sökte hjälp utifrån våld i nära relation. Kontakten var relativt kortfattad i dessa ärenden.

Under våren 2012 påbörjade jag tillsammans med mina kollegor en kurs kallad ”Att möta människor med våldsproblematik”. Jag fick förmånen att vara med under den teoretiska delen av kursen innan min anställning avslutades. Kursen rörde sig inte mycket kring våldets orsaker utan syftade till att introducera en ny metod. Metoden handlar om hur man kan arbeta för att män, framförallt pappor, med våldsproblematik som kommit till socialtjänstens kännedom ska inse problematiken, ta ansvar för den och gå vidare i förändringsarbete gällande beteendet. Det var under denna kurs som mitt intresse för att nå större insikt och förståelse för männens upplevelser och situationer väcktes utifrån målet att våld ska upphöra.

2. Bakgrund

Kapitlet presenterar en bakgrund till valt ämnesområde för att ytterligare introducera det. Till att börja med ges en kortfattad beskrivning av hur mäns våld mot kvinnor utvecklades till att bli ett etablerat forskningsområde. Därefter fokuseras definitionen av begreppet våld och då specifikt i kontexten mäns våld i nära relationer. I nästa avsnitt tas de vanligaste behandlingsmetoderna i dagens Sverige upp samt en kort beskrivning av metodernas grundinställning till problematiken. Kapitlet avslutas med att beskriva Utväg Skaraborgs verksamhet utifrån deras centrala plats i undersökningen.

2.1 Forskningsområdets utveckling

Den vanligaste formen av våld som kvinnor och flickor upplever utförs inom familjen och i hemmet (Eliasson & Ellgrim 2006). Detta våld har alltid funnits men ansågs tidigare som en privat angelägenhet. Det är inte förrän under de senaste dryga fyra årtionden som problemet uppmärksammats på allvar och som exempelvis FN och EU aktivt börjat arbeta för att bekämpa våld i nära relationer. Sverige var till exempel det första landet i världen som införde en lag mot våldtäkt inom äktenskapet och det skedde så sent som 1965. Vidare var det först under 1980-talet som de flesta våldsbrott utförda i hemmet hamnade under allmänt åtal (Socialstyrelsen 2009). Allmänt åtal innebär att den misstänkte kan åtalas även om den som utsatts inte anmäler händelsen.

I slutet av 1970-talet och början av 1980-talet etablerades de första kvinnojourerna både i Sverige och internationellt (Eliasson & Ellgrim 2006; Eriksson, Berg och Wallqvist 2011). Under lång tid var det dessa som drev kunskapsområdet framåt genom lobbyverksamhet och upplysning till samhället (*ibid*). Ett socialt problem började i och med detta bli alltmer synligt och antalet studier inom området växte vilket medförde födelsen av ett nytt forskningsområde (Eriksson et al. 2011). Först under 1990-talet utnämnde WHO (World Health Organisation) forskning om våld, särskilt mot kvinnor och barn, samt våldsförebyggande arbete till ett folkhälsoområde (Socialstyrelsen 2009). Så sent som 2009 var första gången som ett eget kapitel i den svenska folkhälsorapporten avskildes för begreppet våld och vad som däri innefattas (*ibid*).

Insatser för att skydda kvinnor och barn undan det våld som nu alltmer uppmärksammats fortskred och parallellt utvecklades forskningen kring förklaringsmodeller till våldet. Följden blev även att fokus på männen som utövar våldet fick ökat intresse likaså strategier för hur man kan komma till rätta med problemet.

2.2 Definitioner av våld

Det finns svårigheter och dilemman i definitionen av vad våld är. Kastling (2010) skriver att definitionen: ”att genom fysisk makt skada andra” är en begränsande och bristfällig definition av begreppet våld. Det har länge pågått en diskussion för att kunna slå fast en gemensam definition av våld mot kvinnor (DeKeseredy och Schwartz 2011). Författarna menar att en del av denna pågående striden rör kvinnors roll i kvinnomisshandel. Ett av lägren i debatten förespråkar mer könsneutrala benämningar som ”våld i nära relation” i stället för ”mäns våld mot *kvinnor*” eller som ovan *kvinnomisshandel* (*ibid*). FN har antagit en definition av våld mot kvinnor vilken understryker att handlingen eller hotet är just könsrelaterat. Definitionen lyder:

Varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet. (Eliasson & Ellgrim 2006, s. 13)

1987 grundades i Norge det första specialiserade behandlingsalternativet i Norden för män som utövar våld. Verksamheten har namnet Alternativ till Våld, ATV, och de använder i sitt arbete följande definition av våld.

”Våld är varje handling riktad mot en person, som genom denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denne person att göra något mot sin vilja eller sluta göra något som den vill. (Isdal 2001, s. 34)”

ATV's definition är inte könsrelaterad och betonar mer på en funktionell handling grundad i makt för att påverka andra (Isdal 2001). Våldshandlingar ses här som psykologiska och det betonas att de har en relationell påvekan över tid. Kastling (2010) uttrycker även han att det i arbete med våldsutövande män är viktigt att se deras våldshandlingar som både historiska och pågående.

Våld kan delas in i olika former så som fysiskt, psykiskt, sexuellt, materiellt, latent och ekonomiskt våld. Fysiskt våld innebär att fysiskt angripa en annan människa vilket är en kriminell handling. Psykiskt våld definieras av Kastling (2010) som ”upprepade kränkningar utan hänsyn till partnerns känslor. Allt användande av ord, röst, handling, eller brist på handling som kontrollerar, sårar, förringar, förnedrar eller kränker (...)” Psykiskt våld innebär ofta kontroll av en annan person avseende vad hon gör, vad hon tillåts tala om med andra, var hon är och med vem. Att ställa familjemedlemmar mot varandra kan också vara en form av psykiskt våld (*ibid*). Sexuellt våld är våld riktat mot någons sexualitet med syftet att utöva makt, kontrollera och förödmjuka. Det kan röra sig om allt från oönskad beröring till påtvingad sadistisk sex med mera (Isdal 2001, Kastling 2010). Materiellt våld är ytterligare en form av våld som utförs mot materiella saker, ofta betydelsefulla sådana, i avsikt att skrämja. Latent våld innefattar det ständigt närvarade våldet som mannen genom exempelvis ord, tystnad, rörelsemönster och kroppshållning utövar (Kastling 2010). Vid latent våld är det vanligt att mannen tidigare utfört någon våldshandling som skrämt kvinnan och denna rädsla gör att hon därefter hela tiden måste förhålla sig till mannen. Slutligen handlar ekonomiskt våld om att utöva makt via ekonomi. Till exempel genom att mannen har total kontroll över ekonomin eller genom att kvinnan nekas arbeta (*ibid*).

DeKeseredy och Schwartz (2011) uttrycker att centralt för att en social förändring sker är att våld benämns som en självständigt företeelse och inte som en reaktion eller oundviklig följd av något annat problem.

Jag vill även uppmärksamma läsaren på vad olika definitioner eller otydliga sådana kan medföra. Om våld endast begränsas till att handla om fysisk skada kan en väldigt stor del av annat bevisat skadligt beteende hamna utanför definitionen. Följden kan exempelvis bli att människor inte tolkar händelser de utsätts för som felaktiga vilket kan medföra att arbetet med att förhindra våld i nära relation stannar upp. Vidare kan konsekvensen bli att statistik och forskning inte visar representativa siffror på grund av samhällets snäva definition av ett begrepp och eller begränsade förståelse av begreppet.

2.3 Behandling för män som brukar våld i nära relationer

Svenska regeringen har avsatt specifika bidrag till verksamheter vilka arbetar med män som utövar våld i nära relation Socialstyrelsen (2010). En uppföljning av detta beslut

för år 2007-2008 resulterade i att cirka 100 verksamheter rapporterades med denna inriktning (*ibid*). När de rapporterade verksamheter granskades närmare framkom att en del bestod av individuella stödkontakter från personal och där detta område endast utgjorde en liten del av deras tjänst. Det rörde sig således inte om 100 befintliga strukturerade aktiviteter i Sverige för våldsutövande män (*ibid*).

Hösten 2011 gav Socialstyrelsen ut en rapport där de, i Sverige, tre övergripande inriktningarna för behandlingsmetoder i arbetet med våldsutövare beskrivs. Behandlingsmetoderna utgörs av kognitiv beteendeterapi (KBT), psykodynamisk terapi och integrerad metod. Socialstyrelsen (2011b) uppger vidare att dessa även är de i huvudsak förhärskande behandlingsmetoder som litteraturen i Storbritannien, USA och Kanada hänvisar till. Idag använda metoder är alltså dels riktade mot emotionella och livshistoriska perspektiv och dels kognitiva och inlärningsteoretiska metoder. Den senare av dem är mest framträdande (*ibid*).

Den kognitiva beteendeterapeutiska behandlingsmetoden utgår från att våldsamt beteende liksom annat beteende är inlärt utifrån beteendets positiva och negativa konsekvenser (Socialstyrelsen 2011b). Konsekvenserna kan vara upplevda eller observerade och vidare anses att beteenden styrs av tankar. Baserat på detta synsätt förutsätts därför att även beteenden kan förändras. Detta sker genom förändring av tankar samt inlärning av alternativa beteenden (*ibid*). Psykodynamisk teori har sin utgångspunkt för behandling av män som utövar våld i nära relation i hur mönster från männens relationer till föräldrarna och andra tidiga relationer överförs till relationer senare i livet. Trauman från exempelvis känslomässig avvisning kan medföra att män lär sig se närhetsbehov som något skamligt och lär sig förkasta känslor. Kvinnan i en senare relation kan komma att bli ett uttryck för mannens egna otillåtna behov och känslor som han då bekämpar med fysisk attack (*ibid*).

Den behandlingsmetod som enligt Socialstyrelsens undersökning är den mest använda inom svensk socialtjänst är behandlingsmetoden som utvecklats i Norge inom verksamheten Alternativ till Våld (Socialstyrelsen 2011b). Metoden är en kombination av de två ovanstående inriktningarna KBT och psykodynamisk inriktning.

2.4 Utväg Skaraborg

Texten i detta avsnitt är ett kort sammandrag av nedskrivna information om verksamheten som tilldelats mig av Utväg Skaraborg. Originalen är inte en utgiven källa vilken jag kan referera till.

Utväg Skaraborg arbetar med våldsutsatta och våldsutövare för att förhindra upprepning av våld i nära relationer. Verksamheten startade 1996 och deras långsiktiga mål är att våld helt ska upphöra. Utväg Skaraborg har många samarbetspartners. 15 stycken kommuner utgör verksamhetens upptagningsområde och är även verksamhetens samarbetspartners tillsammans med kvinnojoursverksamheter, polis- och åklagarmyndighet, hälso- och sjukvården, kriminalvården, brottsofferjourer och andra ideella organisationer inom det geografiska området. Utväg själva är ingen myndighet och de som söker stöd hos verksamheten är där på frivillig grund. Verksamheten består bland annat av uppsökande arbete, individuellt stöd och gruppverksamhet för män, kvinnor och barn, metodutveckling samt synliggörande och samhällsinformation. Utväg Skaraborgs arbete bygger på ett helhetsperspektiv i analysen av våld. Hänsyn tas till såväl individen som till könskulturella förhållanden, relationer och situationen. Barnens situation av utsatthet ges särskild vikt och bland annat ges föräldrastöd både i grupp och individuellt för att bidra till bättre förutsättningar för barnens utveckling och vidare liv.

3. Tidigare forskning

I detta kapitel vill jag till att börja med framhålla att vid min sökning efter litteratur och tidigare forskning som specifikt knyter an till ämnet för undersökningen var detta svårt att hitta. Jag fann däremot en del forskning kring behandlingsmetoder för att förändra beteendet. Forskningen behandlar vilka metoder som fungerar, vad som kan utgöra problem och hinder, hur man kan gå till väga med mera. Vad som främjar förändringsprocessen hos dessa män har även varit föremål för forskning. Utveckling och utvärdering av bedömningsinstrument som bland annat syftar till att avgöra var i förändringsprocessen männen är, och således deras motivation för förändring, har på senare år forskats kring i framför allt USA och Storbritannien.

Min upplevelse är att mycket litteratur och forskning finns där perspektivet hos de som utsatts (oftast kvinnor och barn) är rådande. Kastling (2010) skriver i sin bok ”Män som slår kvinnor” att forskningens och lagstiftningens fokus på kvinnans utsatta situation är riktig och nödvändig eftersom det i ett demokratiskt samhälle behöver finnas lagligt skydd för de som utsätts för våld.

Kapitlet börjar med en kortfattad presentation av några perspektiv vilka försöker förklara varför män utövar våld i nära relation. Ämnet presenteras först ur en feministisk synvinkel och därefter beskrivs mansforskningen lite kort. Nästa avsnitt behandlar forskning kring männens motivation och förändringsprocessen. Kapitlet avslutas med ett avsnitt rörande vilka framgångsfaktorer för förändrat beteende som forskningen funnit.

3.1 Män och våld – perspektiv inom forskningsområdet

Det förekommer många teorier om mäns våld mot kvinnor men ännu finns det ingen enskild teori som fullständigt förmår förklara varför män angriper kvinnor vilka de hävdar sig älska (DeKeseredy & Schwatz 2011). Ett svar på denna fråga som ofta ofreflekterat kommer upp är att dessa män måste vara sjuka på något sätt, att de är avvikande. Detta var också den förklaring som från början undersöktes och antogs vara riktig (*ibid*). Vad år av forskning visar är att personlighetsstörning till en del är grund för mäns våld i nära relation men att detta inte är den enda eller mest förhärskande orsaken. Vidare kan åter nämnas vikten av hur begrepp definieras eftersom forskning och erfarenhet visar att barn som upplevt våld (vare sig de varit direkt eller indirekt utsatta) får psykologiska skador av detta (Socialstyrelsen 2009: 2011b). Dessa barn är i större grad än de som inte har sådana upplevelser benägna att utöva våld som vuxna (Basile & Black 2011). Distinktion behöver alltså göras mellan psykisk sjukdom och psykisk ohälsa gällande berörda män.

Samspelet mellan våldet och det omgivande samhällets attityder, normer och värderingar anses vara en orsak till att problemets omfattning tog så lång tid att uppmärksammas (Eliasson & Ellgrim 2006). Av samma anledning förklaras dröjsmålet av upptäckten kring problemets allvarlighetsgrad (*ibid*). När det könsrelaterade perspektivet introducerades på arenan fick förståelsen för problemets orsaker ett uppsving (*ibid*). Den ojämsställdhet som finns mellan män och kvinnor i världen samt förekomsten av normer (även om man inte personligen håller med om dem) vilka säger att män är överordnade kvinnor ger män som kollektiv mer makt än kvinnor som kollektiv. Denna obalans har identifierats som en grundläggande orsak till våld mot kvinnor (Socialstyrelsen 2009). Likaså uppger författarna till Sveriges Kommuner och Landstings utgivna kunskapsöversikt kring våldsförebyggande arbete med män att

relationer, makt och manlighet är ett centralt och övergripande perspektiv inom forskningen kring mäns våld (Eriksson, Berg och Wallqvist 2011).

Förklaringarna till mäns våld mot kvinnor har således rört sig från antaganden om att biologi, psykisk ohälsa och avvikelser utgör grunden för problemet till att främst åberopa våldets sociala sammanhang och sociala roller (Eriksson et al. 2011). DeKeseredy och Schwartz (2011) citerar Kats som belyser hur man kan se problemets sociala förankring:

”Most men who assault women are not so much disturbed as they are disturbingly normal. Like all of us, they are our sons, brothers, friends, and coworkers. As such, they are influenced not only by individual factors, but also by broader cultural attitudes and beliefs about manhood that shape their psyches and identities. And ours.” (s. 10)

Könsmaktordningen vilken i stora drag innehåller de tre delarna kulturella normer och värderingar, strukturella faktorer samt individuella olikheter eller avvikelser, har klivit fram som en förhärskande tes inom forskningsområdet och dess verksamheter (Socialstyrelsen 2009; Eliasson & Ellgrim 2006; Eriksson et al. 2011). Förklaringar utifrån detta perspektiv har med åren utvecklats och blivit mer konkreta bland annat genom att man övergått till att mer fokusera vardagliga sammanhang istället för övergripande sociala ordningar (Eriksson et al. 2011). På senare tid har intersektionalitetsteorier också lyfts fram inom forskningsområdet. Dessa bygger på att flertalet maktordningar i samhället, såsom etnicitet och socioekonomisk tillhörighet samverkar i sin påverkan på människors livsvillkor (*ibid*). Folkhälsorapporten från 2009 lyfter också fram att det kan innebära extra svårigheter att komma tillrätta med problemet mäns våld mot kvinnor i Sverige utifrån att vi räknas som ett av världens mest jämställda land. Tesen är bland annat att det är svårare att i ett jämställt land erkänna att man lever i en relation där det förekommer våld. Ett sådant erkännande skulle definiera relationen som ojämsställd vilket därmed går på tvärs mot det svenska samhällets jämställdhetsnormer (Socialstyrelsen 2009).

De perspektiv som sätter genus och makt i centrum vid förklaring av mäns våld mot kvinnor har utgjort grunden då våldsförebyggande arbete med män vuxit fram (Eriksson et al. 2011). Men när arbetet med våldsutövande män påbörjades i Sverige i mitten av 1980-talet höjdes upprörda röster utifrån rädslan att resurser skulle tas från arbetet med kvinnor och barn (*ibid*). På grund av samma argumentet blev arbete med våldsamma män på individuell nivå ifrågasatt eftersom problemet ansågs ligga på ett socialt plan och förknippat med större mönster i relationen mellan män och kvinnor (*ibid*).

De utgångspunkter som nu redogjorts för är oftast de dominerande. De fokuserar problemet, mäns våld i nära relationer, främst ur ett feministiskt perspektiv. Föreliggande studie behandlar mäns motivation till att vilja förändras vid ingång i och under pågående förändringsarbete. Jag anser det därför vara viktigt att vid sidan av ovan beskrivna perspektiv även belysa några delar av mansforskningen. Denna studerar samma köns- och maktproblem som feminismen men istället är fokuset på hur män drabbas av densamma och hur män är involverade i reproduktionen av denna maktordning (Johansson & Kuosmanen 2003). Mansforskningen har växt fram under samma tidsperiod som forskningsområdet mäns våld mot kvinnor men till viss del i skuggan av denna. Liksom annan genusforskning anser mansforskningen idag att det inom begreppen manligt och manlighet finns många nyanser och att manlighet inte är något statistiskt utan en social konstruktion. Män utvecklas och fostras till män i den sociala kontext de lever i. Pojkar växer upp till män i sin specifika familj, i ett visst samhälle där en viss kultur med sina normer är rådande och alla dessa erfarenheter tillsammans skapar en man. När kvinnoforskningen i början teoretiserade om mannen

definierades manlighet som sammanhörande med driften efter makt, kontroll och dominans (Ekenstam, Johansson och Kuosmanen 2001). Manlighet i sig blev utifrån ett kvinnoperspektiv detsamma som ett problem, en tvångströja, något dåligt som man behövde göra sig av med eftersom de i vår tid associerats med maktutövning, bristande i jämställdhet, oförmögenhet till nära relationer och känslomässig avståndighet. I det inledande kapitlet till Victor Seidlers (1997) bok "Man enough – embodying masculinities" skriver författaren att den utmaning som feminismen inneburit för heterosexuella män i västvärlden medfört en känsla av osäkerhet och förvirring kring vad det innebär att vara man. Feminismen ifrågasättande av den traditionella manliga överordningen och makten frambringade en kris inom "manligheten" (Ekenstam, et al. 2001). Författarna beskriver den amerikanske forskaren Michael Kimmels undersökning som tog utgångspunkt i många mäns svårighet att skriva under på feminismens uttalande om deras maktbehov eftersom de inte kände igen sig. Han fann istället att männens drift att dominera i grunden handlade mer om egen rädsla för att bli kontrollerade av andra. Vad som framförallt skrämde männen var att misslyckas i enlighet med den kritik av manlighet som framfördes i samhället (*ibid*). Mansforskningen avser bland annat visa på mångfalden av historiska och existerande manligheter. Detta anses viktigt för att motsäga uppfattningen om vissa egenskapers allestädes närvarande förekomst hos mannen. Men också för att inom manligheten hitta nyanser att ta fasta på och vidareutveckla (*ibid*).

3.2 Forskning kring männens motivation och förändringsprocessen

Jag har inte funnit några svenska studier vilka behandlar motiverande faktorer för förändringsarbete hos män som utövar våld i nära relation. I den litteratur som jag gått i genom finns ändå vissa uttalanden som härrör till detta. I Sveriges Kommuner och Landstings kunskapsöversikt från 2006 skriver författarna att exempel finns på män som sökt hjälp eller gjort försök till att upphöra med våldet då kvinnan i relationen lyckats övertyga honom om att hon kommer lämna relationen om han inte söker hjälp (Eliasson & Ellgrim 2006). Daniels och Murphy som 1997 lade fram en undersökning titulerad "Stages and processes of change in batterer's treatment" hävdar att det är ett välkänt problem att många klienter inte är motiverade till att söka behandling. Författarna menar att grunder för detta kan hittas i att männen saknar andra beteendemässiga färdigheter för att hantera relationskonflikter (Daniels & Murphy 1997) Vidare uppger författarna att eftersom partnern ger efter då våld utövas så förstärks våldets effekter och därmed undergrävs motivationen till att söka behandling. Anledningarna till att män kommer i behandling hävdar de är antingen att männen blivit dömda till detta eller känner sig tvingade av livsomständigheter (*ibid*).

En internationell debatt har förts gällande om delaktighet i behandlingsprogram skall vara på frivillig grund eller påtvingad, vanligtvis via domstolsbeslut (Eliasson 2004). Behandlingsprojekten/centren har hävdat att frivilligt deltagande varit den enda trovärdiga grunden för förändring (*ibid*). McClennen (2010) skriver att det ofta föreligger svårigheter att få in våldsutövande män i en förändringsprocess. I amerikanska studier har det framkommit att 80% av deltagarna i mansgrupper var dömda till deltagande av domstol (*ibid*). Tyvärr är det mellan hälften och tre fjärdedelar av deltagarna som inte genomför hela sin behandlingsperiod, antingen inställer sig aldrig eller hoppar av efter endast några gånger (*ibid*). McClennen (2010) hävdar därför vikten av att de som arbetar med dessa män förstår förändringsprocessen och därmed kan hjälpa förövarna genom processen utan att avbryta sin behandling. I Sverige bygger de flesta verksamheter vilka stöder män i en förändringsprocess på frivilligt deltagande

(Socialstyrelsen 2011b).

Walker et. al. (2010) framhåller nödvändigheten att från den ofta rådande fokuseringen på situationen för de utsatta gå vidare och se på konsekvenser för männen som utövar våld. Studien som ovanstående forskare gjorde i USA inbegrep testandet av en ny utvärderingsenkät vilken undersökte konsekvenser för förövaren av intimt partner våld. Rekrytering av informanter gjordes via radio, teve och flygblad. 348 män hörde av sig och önskade delta i studien. Efter att urvalskriterier kontrollerats (exempelvis att under de senaste 90 dagarna utövat våldsamt beteende i nära relation men inte arresterats, för sådant beteende eller för exempelvis droganvändning under samma period) återstod 124 deltagare i studien. Den utvärderingsenkät som testades i undersökningen innehöll 27 frågor om konsekvenser och problem som män vilka brukat våld i nära relation upplevt till följd av det. Konsekvenserna och problemen rörde till exempel psykologiska eller interpersonella problem liksom störningar på jobbet, i skolan, för hälsan eller i familjen. Frågorna handlade om hur ofta en viss konsekvens förekommit under de senaste 30 dagarna. Inledande i undersökningen fick männen även besvara frågor om vilket våld som utövats de senaste 90 dagarna. Undersökningen visade en samvarians mellan konsekvenser för förövaren och utövandet av fysiskt skadande våld men inte gällande utövandet av psykiskt våld eller sexuellt våld. Vidare visade resultaten att män som rapporterat större mängd fysiskt våld var mer redo att förändra sitt beteende. Resultaten visade också att konsekvenser hos förövaren själv relaterat till det våldsamma beteendet var det som till största del utgjorde grund för att söka hjälp till förändringsarbete. De mest frekvent rapporterade konsekvenserna var att känna sig låg, att må dåligt över hur de behandlade sin partner, att de var distraherade på arbetet, förlusten av självrespekt och att de skrämt sin partner. Resultaten gav även att de flesta män som deltog i studien kände sig rädda, de var oroliga över hur misshandeln påverkade deras barn samt kände oro för att deras partner skulle lämna relationen. Våldsutövandet uppfattades av majoriteten män som en källa till ångest och känslomässig stress. Författarna säger att deras resultat överensstämmer med annan forskning kring vad som motiverar till förändring av beteende, att egenupplevda negativa konsekvenser är vad som föregår villighet att påbörja förändringsarbete. Att hjälpa förövaren identifiera sätt som våldsutövandet påverkat deras lycka kan således inverka på mannens motivation att gå i behandling och sannolikheten att de söker hjälp (*ibid*).

Schmidt et al. (2007) genomförde under början av 2000-talet en undersökning i USA som handlade om hur attitydförändringar och motiverande faktorer till förändring av våldsamt beteende hos män som misshandlar kvinnor i nära relation förändras i och med deltagande i ett behandlingsprogram baserat på KBT. Forskarna konstruerade en enkät med 23 påståenden vilka speglade attityder kring våld i nära relation. De som deltog i detta program och dessutom valde att delta i studien fick innan behandlingsprogrammet börjades på en femgradig skala ange hur mycket de höll med om påståendena. Samma enkät fylldes sedan i då programmet avslutats. Utöver enkäten fick informanterna även med ja eller nej ta ställning till nio stycken påståenden rörande motiverande faktorer för förändring av våldsamt beteende i nära relation. Även den sistnämnda enkäten besvarades innan och efter genomgången program. Påståendena gällande motiverande faktorer till förändring rörde bland annat kortsiktiga negativa konsekvenser för den våldsutövande liksom långvariga faktorer för att sluta med våldsamt beteende. Påståendena kan exempelvis sammanfattas i meningar såsom erkännandet av att våldsamt beteende inte är rätt eller den negativa inverkan beteendet har på familjemedlemmarna. 278 deltagare i programmet besvarade enkäten innan inträde i behandling och 165 personer avslutade programmet samt svarade på

efterenkäten inom undersökningens tidsspann som var två år. Däremot var enkäterna helt anonyma och ingen jämförelse av resultaten person för person har kunnat genomföras utan resultaten visar endast attityder för gruppen våldsutövande män som helhet före och efter deltagande i behandlingsprogrammet. Av de som deltog i studie hade endast 0.5% sökt sig till behandlingen på frivillig grund resterade var dömda till denna behandling av domstol. Undersökningen visade bland annat att den främsta motiverande faktorn för förändring var att öka relationens kvalitet. 83% angav detta skäl innan behandlingen och efter behandling angav hela 93% den anledningen till varför de var motiverade att förändra sitt beteende. Kortvariga negativa konsekvenser för männen själva som att förlora sitt jobb, ekonomiska konsekvenser, riskera att arresteras och hur andra uppfattade dem angavs i låg grad som anledningar för att ändra beteende. Motivation till att förändras låg enligt respondenterna mer i våldets effekter hos partner och barn, relationens kvalitet, i att det inte är rätt att misshandla samt i att mannen själv inte vill må dåligt över eget beteende. Vidare framhåller forskarna i sin slutdiskussion att enligt tidigare litteratur i ämnet så har dessa män oftast fasta, traditionella och stereotypa synsätt gällande könsroller liksom relationer mellan män och kvinnor (Schmidt et al. 2007). Synsätten bär upp deras antaganden om att män har rätt att kontrollera kvinnor och ger en rationell grund för våldet som utövas i syfte att upprätthålla kontrollen. Dessutom motverkar dessa synsätt också motivationen för att använda andra beteenden i relationen. Tidigare studier liksom denna har funnit att just förändrade attityder, hos män som utövar våld, till ett synsätt som talar för jämlikhet samt relationer utan våld är vad som ligger till grund för en verklig förändring av beteendet i relationen (*ibid*).

3.3 Framgångsfaktorer

1997 publicerades en rapport av Murphy och Baxter där de framhåller att konfronterande och kritiskt bemötande av utövarna begränsar effekten av behandling och kan även skada sårbara klienter. En stödjande samarbetsallians mellan klient och terapeut stärker istället behandlingseffekterna (*ibid*). Motiverande samtal (MI) läggs fram som en bra metod att använda sig av före och under behandling av våldsutövande män (Murphy & Baxter 1997; Musser et al. 2008; Kistenmacher & Weiss 2008). Även Eriksson et al. (2011) uttrycker att motivationsarbete är en central aspekt i allt arbete med män som utövar våld mot kvinnor. Motivationsarbete i samband med behandling anses viktigt utifrån att det syftar till att mannen ska inse sitt problem och behovet av att ta ansvar för det men även utifrån att avhopp från programmen enligt undersökningar ökar risken för återfall (*ibid*).

Rapporten ”Behandlingar av män som utövar våld i nära relationer – en utvärdering” som Socialstyrelsen gav ut 2010 uttrycker att mannens ansvarstagande för det utförda våldet är ett centralt tema för alla de verksamheter som utvärderats. Insikten om att ansvar för våldet ligger hos individen själv och att mannen äger problemet samt dess konsekvenser anger deltagarna i studien ofta sammanfaller med att män som vänt sig till behandlingsprogrammen utifrån påtryckningar omvandlar sådan yttre motivation till inre (Socialstyrelsen 2010). De som deltagit i Socialstyrelsen utvärdering säger vidare att ansvarstagandet ofta ökar i och med insikten om våldets konsekvenser för de utsatta och behandlingens fortskridande. Samtidigt brukar männens ofta inledande inställning av att distansera sig från våldet, förringa det samt lägga skulden hos partnern avta (*ibid*). Att ta ansvar för våldet kan således utläsas som ett av de viktigaste stegen mot att män ska upphöra med våld i nära relation. Även Mona Eliasson (2004) professor i psykologi som i över 15 år forskat om kvinnor, män och våld hävdar att det som grundläggande

behöver ske för att komma till rätta med problemet mäns våld mot kvinnor är att våldet ses i sin aktuella kontext, att männen tar ansvar för sina handlingar och under idealiska förhållanden förstår varför de borde förändra sitt beteende. Forskning från USA visar att män vilka lyckats förändra sitt beteende efter att ha genomgått behandlingsprogram beskriver förändringen av sina attityder och grundinställning, till att nu önska icke-våldsamma och mer jämställda relationer, vara en del av en långsiktig personlig mognadsprocess. Mognadsprocessen uppger de skett i tre steg: accepterande av ansvaret för våldet, medvetenhet om känslor och utvecklandet av empati för andra samt omvärdering av begreppet maskulinitet (Schmidt et al. 2007).

4. Teoretisk utgångspunkt

I följande kapitel ges en redogörelse av de teoretiska utgångspunkter som valts för att bringa förståelse till studiens empiri. Först ges beskrivningar av valda delar ur det teoretiska perspektivet symbolisk interaktionism. Symbolisk interaktionism är ett av de centrala perspektiven inom socialpsykologin vilken i sin tur betonar individen, det sociala och interaktion dem emellan. Utifrån de i föregående kapitel presenterade förklaringsmodellerna för våldsamt beteende i nära relation, hemmahörande dels på individuell nivå och dels på social nivå, bedöms symbolisk interaktionism ge en relevant förklaringsgrund till studiens syfte. De begrepp som fokuseras från det omfattande perspektivet är; socialisationsprocess och dess relaterande begrepp samt spegeljag.

Därefter kommer den teoretiska grunden för metoden MI eller motiverande samtal att presenteras. Betoningen på motivation och hur sådan uppstår gör teorierna lämpliga i analysen av inhämtad empiri. I avsnittet om motivation kommer även den transteoretiska modellen att kort presenteras. Den transteoretiska modellen beskriver stegen i en naturlig förändringsprocess.

4.1 Symbolisk interaktionism

Trost och Levin (2004) skriver att symbolisk interaktionism till skillnad från en del andra teorier snarare vill förstå skeden än förutsäga dem. Symbolisk interaktionism ser människan som någon som reflekterar och tolkar sin föreställningsvärld i vilken hon interagerar med hjälp av symboler och i vilken hennes självmedvetande ständigt skapas (Johansson och Lalander 2010). *Social interaktion* är en central aspekt inom symbolisk interaktionism. Även att tänka ses som en form av interaktion där man kommunicerar med sig själv. Interaktionen/kommunikationen sker genom användandet av *symboler*. Dessa är tecken vilka har en mening och kan exempelvis vara i form av ord eller gester men viktigast är att symbolerna är gemensamt definierade i situationen (Trost och Levin 2004).

Inom symbolisk interaktionism anses människan formas till den hon är genom interaktion med andra. Detta sker i stora delar genom den så kallade *socialisationsprocessen*. I denna process av möten med andra människor övertar och internaliserar människan den bild av sig själv hon upplever förmedlas till henne av andra människor. Inte så att människan i och med socialisationsprocessen endast övertar *roller* som presenteras för henne. Roller existerar i betydelsen position men även som bärare av och innehållande specifika förväntningar och eller beteenden. Både möjligheten att anpassa sig till rådande roller och tillfälle att göra sig unik i förhållande till rollerna finns för människan (Johansson och Lalander 2010). Inom teorin talas om *signifikanta andre* vilka ofta är närstående personer så som föräldrar, släkt eller andra betydelsefulla och inflytelserika personer. På grund av deras ställning är det dessa signifikanta andre som till största delen är delaktiga av skapandet av den enskildes personlighet och föreställningsvärld. Det talas inom teorin även om *generaliserade andre* vilket står för det omgivande samhället eller gruppen som ger individen ett ”jag”. Den generaliserade andre är inte specifika personer utan ett uttryck för de normer man tagit till sig och vilka är tillämpbara i ett givet socialt sammanhang (Trost och Levin 2004). Författarna slår även fast att inte bara rolltagande samt tolkande av andra människors tänkande och känslor krävs för att människa ska bli ett helt jag. Människan behöver också förnimma hur andra ser på henne (*ibid*). Begreppet *spegeljag* kan ge en teoretisk grund för hur en

individ kan göra just detta. Grunden för förståelsen av hur spegeljaget uppstår är antagandet att det endast är våra egna medvetandegjorda föreställningar av andra människor som vi kan relatera till. Av detta följer att det jag tror mig uppfatta om någon annans föreställningsvärld också endast finns i min föreställning. Således är den bild jag ser av mig själv hos den andre en spegelbild av mig själv (*ibid*). Genom spegeljaget gör vi själva en bedömning av hur andra bedömer oss och här kan känslor av skuld och skam men också stolthet uppstå.

4.2 Motivation

William R. Miller och Stephen Rollnick är båda forskare och professorer i psykologi. De gav 2002 ut sin uppdaterade upplaga av boken som ligger till grund för den alltmer använda metoden motiverande samtal (på engelska *motivational interviewing*, MI). Motiverande samtal är som sagt en metod och enligt förespråkare kan den användas på många vitt skilda områden när önskan är att hjälpa människor till förändring i sina liv. Titeln på den svenska utgåvan av nämnda bok tydliggör metodens syfte: *Motiverande samtal – hur man hjälper människor att bli ”villiga, kunniga och redo” att genomföra förändringar som förbättrar kvaliteten i deras liv* (Miller och Rollnick 2002).

Förklaringarna till de teoretiska utgångspunkterna för metoden som redogörs för nedan har där inte annat anges hämtats från ovan nämnda bok.

4.2.1 Den inneboende motivationen

Miller och Rollnick belyser kunskapen om att negativa effekter av ett beteende inte automatiskt medför ett förändrat beteende. Samhälleliga sanktioner som exempelvis straff eller personliga konsekvenser så som sjukdomar eller andra risker innebär inte alltid att människan ändrar det som utifrån sett anses vara grunden för problemet. Denna tro att undvikandet av obehag är grunden för motivation till förändring är enligt författarna ett naturligt antagande i vissa kulturer. Antagandet är alltså att tillräckligt lidande medför förändring. Miller och Rollnick argumenterar för en annan förståelse för motivation till förändring. De menar att människor de träffat upplevt mycket lidande såsom förödmjukelse, ångest och skam utan att detta motiverat dem till förändring. De hävdar istället att sådana upplevelser kan få motsatt effekt eftersom det ibland förlamar personen och förändring uteblir därmed. Vidare betonar författarna att sådana ”problem” inte har samma innehåll av betydelse för alla människor. Vad en person ser som ett lidande kanske någon annan ser som en konsekvens de kan leva med för att få erfara något annat. Istället har författarna erfarit att

”konstruktiv beteendeförändring uppstår när personen kopplar samman den med något av stort värde, någonting viktigt, någonting önskvärt. Inneboende motivation till förändring uppstår i en accepterande-befrämjande atmosfär som gör det tryggt för personen att utforska det möjligen smärtsamma nuet i relation till det som är önskat och värdesatt” (*ibid*. s. 27).

Författarna betonar alltså även betydelsen av mellanmänniskliga relationer för motivation till förändring.

Vilja, kunna, redo

Miller och Rollnick menar att inneboende i motivation finns åtminstone följande tre

delar: att vara redo, att vilja och att tro att man kan. Vikten av att förändring äger rum hänvisas till viljan eller vilken angelägenhetsgrad förändringen har för individen. Hur viktig en förändring är för personen kan också knytas till den diskrepans personen upplever mellan sitt nuläge och den värdesatta framtiden som personen varseblivit. Om den verklighet personen nu har lever upp till vad man önskar sker ingen förändring men om verkligheten blir tillräckligt avvikande från idealet så uppstår början till motivation för förändring. Författarna betonar även att denna vilja att förändras endast är en del av motivationen och ej hela nyckeln. En annan del av grunden för den inneboende motivationen är att personen har tilltro till att förändring kan ske. Även om en människa är angelägen om att förändras kanske de inte hittat den allmänna kompetensen (metoden de tror kommer fungera) i samband med självkompetensen (tron på att de kan genomföra metoden). Om individen inte finner dessa kompetenser sker det tyvärr ofta att personen ändrar sina tankeprocesser på ett defensivt sätt. Försvarsmekanismer såsom förnekande, rationalisering och projicering av problemet blir inte sällan utfallet. Tilltron till att förändring kan ske är således en andra viktig del för att motivation till förändring ska finnas. Utöver dessa två komponenter talar författarna om betydelsen av att vara redo för förändring. Är förändringen en prioritet i personens liv eller är inställningen fortfarande jag slutar imorgon.

4.2.2 Den naturliga förändringsprocessen

Att förändring är en naturlig process i människors liv är en annan av de utgångspunkter Miller och Rollnick använder då de förklarar grunderna för hur motivation till förändring uppstår. Förändring sker spontant i människors liv och det behövs inte alltid terapeutisk hjälp för att förändra sitt beteende. Hjälp i förändringsprocessen via någon form av behandling följer samma steg i processen som alla människor går igenom då förändring sker.

Den transteoretiska modellen

Den transteoretiska modellen har på senare år alltmer implementerats i flertalet behandlingsprogram för våldsutövande män i USA och Storbritannien (Bowen 2011). Modellen togs från början fram utifrån studier av hur förändring skedde vid exempelvis rökavvänjning eller annat beroendeframkallande beteende (Daniels & Murphy 1997). Den transteoretiska modellen kan användas för att beskriva förändring oavsett om denna sker med hjälp av professionella eller ej. Modellen består av fem stadier där varje stadie tillskrivs en viss konstellation av attityder, avsikter och beteenden (*ibid*). De fem stadierna vid förändring är: före övervägande, övervägande, förberedelse, genomförande och vidmakthållande. I stadiet benämnt *förberedelse* görs ett åtagande för förändring och man förbereder sig för att agera i nästa steg *genomförandet*. Det är i genomförandestadiet som personen modifierar sitt beteende för att sedan i stadiet *vidmakthållande* fortsätta nya beteenden (*ibid*). Författarna betonar att det är väldigt individuellt hur lång tid som behövs i varje stadie. Dessutom säger de att de flesta går igenom stadierna flertalet gånger innan en bestående förändring etablerats (*ibid*). Framsteg genom stadierna och därmed förändring kommer till stånd som en följd av den så kallade förändringsprocessen. Denna förändringsprocess består i sin tur av både dolda och synliga handlingar och erfarenheter. Förändringsprocessen delas vidare in i två typer av processer; den erfarenhetsmässiga och den beteendemässiga (*ibid*). Erfarenhetsmässiga processer handlar om att tänka på, eller känslomässigt reagera på sina beteendeproblem och den inverkan beteendet har på andra och omgivningen.

Beteendemässiga processer innebär beteendeförändring eller alternativt förändring av omgivningen till förmån för den önskade förändringen (*ibid*). De erfarenhetsmässiga och de beteendemässiga processerna delas var för sig in i fem olika steg, totalt tio stycken. Alla dessa förändringssteg kan användas i de olika stadierna av förändring men enligt modellen så tenderar de erfarenhetsmässiga processerna dominera under de tre första stadierna av förändring (före övervägande, övervägande och förberedelse). De beteendemässiga processerna ses framförallt i stadierna av genomförande och vidmakthållande (*ibid*).

4.2.3 Ambivalens

Ambivalens, att ha motstridiga känslor om något, har enligt Miller och Rollnick (2002) ofta en central plats i psykologiska svårigheter. Rökare till exempel är oftast medvetna om riskerna med sitt beteende men är ändå attraherade av beteendet, det är inte ovanligt att man samtidigt vill och inte vill. Författarna menar att sådan ambivalens inte sällan feltolkas som att vara omotiverad eller att ha låg kunskapsnivå. Personen anses då behöva utbildning och bli övertygad om rätt handlande. Miller och Rollnick ser istället ambivalens som naturlig och som en del av förändringsprocessen. Den ambivalenta fasen bör besökas men inte bebos menar författarna och ger uttryck för att det är när människor blir fast i ambivalensen som problem uppstår. De menar att brist på motivation kan se som att problemet ”jag vill men jag vill inte”, dvs ambivalens, inte har lösts och därmed har beslutet för förändring ännu ej tagits. Ambivalens kan ses som uttrycket för en konflikt. Miller och Rollnick talar om tre former av konflikter, närmande-närmande konflikt i vilken en individ ser positiva aspekter i båda de handlingsalternativ som ligger för handen. I undvikande-undvikande konflikten däremot behöver man välja mellan två alternativ vilka båda kommer medföra negativa konsekvenser såsom rädsla och pinsamheter. Den mest stressande konflikten däremot är den närmande-undvikande där personen är både attraherad och skrämmd av samma företeelse. Här är lätt att fastna eftersom konfliktens essens ligger i att jag kan inte leva utan det men inte heller med det och här upplevs ambivalens tydligt. Människor kan enligt författarna behöva hjälp med att lösa denna konflikt då det kan vara svårt att göra på egen hand. Vidare hävdar de att ambivalensens lösning kan utgöra nyckeln till förändring. Författarna beskriver även den största konflikten benämnd dubbel närmande-undvikande konflikten där man alltså har två alternativ vilka båda lockar med positiva aspekter men samtidigt innehåller avskräckande negativa sidor. Värden av vinster och förluster med ett visst beteende är alltså den del av motivationsfaktorerna som människor upplever. Utöver detta framhåller författarna att ambivalenta människors gensvar på olika stimuli kan verka ologiska. Förklaringen anses ligga i att då människor upplever att deras personliga frihet utmanas genom att deras beteende kritiserar så ökar ofta detta problembeteendes dragningskraft. Att försöka framtvinga förändring är således ofta kontraproduktivt. En annan aspekt som de lyfter fram är att det är felaktigt att sätta etiketten omotiverad på en individ eftersom människor alltid är motiverade för något. Sedan kanske detta inte är vad allmänheten anser är det bästa för individen. Ambivalensens betydelse i metoden motiverande samtal blir tydlig i Miller och Rollnicks definition av sin metod som en klientcentrerad, styrande metod för att höja den inre motivationen för förändring genom att utforska och lösa ambivalens.

5. Metod

I detta kapitel ges en redogörelse för de beslut och steg som vidtagits under studiens gång. Vidare redovisas grunderna för dessa beslut och ett resonemang kring etiska överväganden presenteras.

5.1 Val av metod

När det gäller våld i nära relationer är det konstaterat att mörkertalet är stort (Eliasson & Ellgrim 2006). Med andra ord är problematiken mer utbredd än vad som är synligt. Utifrån denna kunskap kan antagandet göras att våld i nära relation är ett känsligt ämne som människor ej önskar bli förknippade med. På grund av detta kan det tänkas troligt att människor inte är benägna att tala med utomstående om erfarenheter och känslor förknippade med ämnet. Med andra ord kan det vara svårt att finna informanter som samtycker till bli intervjuade.

En förutsättning för undersökningen var en relativt snäv tidsram. Således behövde empirin inhämtas förhållandevis snabbt.

Studiens syfte av att undersöka mäns erfarenheter och tankar om motivationen till att söka hjälp för våldsproblematik talar för att kvalitativ forskningsmetod är bäst lämpad för detta ändamål. Kvalitativ metod används enligt Kvale och Brinkmann (2009) när man söker förstå världen och dess inneboende delar ur undersökningspersonernas perspektiv.

På grund av ovanstående antaganden om svårigheter att inom tidsramen få tillgång till mäns berättelser via intervjuer valde jag att söka mina svar med hjälp av enkäter där männen fick möjlighet att anonymt ge sin bild av situationen. Valet att använda mig av enkäter innebar möjligheten att nå fler män under den begränsade tiden. Däremot finns det inte tillfälle att gå djupare in och be respondenterna om ytterligare förklaringar till sina lämnade påståenden. Av denna anledning valde jag att utöver enkäter även intervjua professionella vilka arbetar med våldsutövande män i förändringsarbete. De professionella är självfallet en andrahandskälla till informationen jag söker men det kan hävdas att de är experter på området utifrån att de träffat många män i ett förändringsarbete rörande våld i nära relation. I de kvalitativa forskningsintervjuerna med dessa experter finns möjlighet att fördjupa kunskapen som männen delgivit i sina enkätsvar.

5.2 Sökning av tidigare forskning, litteratur och information

För att finna information om mitt ämnesområde och mer specifikt litteratur och tidigare forskning som knyter an till studiens syfte och frågeställningar har jag använt mig av flertalet kanaler. Jag har sökt ovanstående via Göteborgs universitets bibliotek, Göteborgs statsbibliotek och Alingsås bibliotek. Även databaser såsom Libris och ProQuest Social Sciences vilken består av åtta olika databaser som söker inom samhällsvetenskap såsom psykologi, pedagogik, sociologi och socialt arbete samtidigt. De sökord jag använde i mina sökningar var våld i familjen, våldsamma män, män som misshandlar, motivation, motivation för förändring, behandling, domestic violence, violence, IPV, batterer och "motivation to change". Tidigare forskning eller litteratur vilket specifikt behandlade denna undersöknings syfte var relativt svårt att hitta. Jag vände mig därför till källhänvisningarna i den relevanta litteratur och forskning jag fann

för utöka underlaget av litteratur och tidigare forskning. Jag har även av min handledare fått vägledning och tips om relevant litteratur.

5.3 Urval

Inledningsvis kontaktades fyra verksamheter vilka arbetar med våldsutövande män i syfte att efterfråga deras hjälp i min undersökning. Samtliga i min hemstads närhet. Jag frågade dem både om möjligheten att få dela ut enkäter till deltagare i verksamheten och att få göra intervjuer med personal i densamma. Det visade sig vara relativt svårt att få kontakt med vissa av verksamheterna och tyvärr så kunde några av dem inte vara mig behjälplig. En av verksamheterna berättade om att de redan ingick i forskningsundersökning och därför upplevde att de inte kunde begära mer av sina deltagare. Personalen i verksamheten ställde däremot gärna upp på en intervju. Glädjande nog fick jag genomgående positiv respons från en annan verksamhet, Utväg Skaraborg, vilka tyckte att studien verkade intressant. De svarade att de gärna hjälpte mig genom att förmedla enkäter till sina deltagare både i grupp och även de som får stöd genom individuella samtal. Jag upplystes om att de för tillfället hade tre grupper igång en med mer fokus på föräldrarollen och två mer traditionella grupper för våldsutövande män. Dessutom kunde jag få genomföra en intervju med den person som utförde mest arbete med männen inom verksamheten.

Några andra kriterier i urvalet än att männen ska vara i pågående förändringsarbete avseende våldsproblematik i nära relation har inte funnits. Den ansats till urval som här har beskrivits benämns enligt Bryman (2011) som målstyrt urval utifrån att det är målet för undersökningen som styr valet av informanter.

5.4 Enkäter

Jag konstruerade en enkät där viss bakgrundsinformation så som ålder, utbildningsnivå, huvudsaklig sysselsättning, förekomst av barn samt eventuell tidigare behandling efterfrågades. Enkäten avslutades med tre öppna frågor baserade på undersökningens frågeställningar. I de öppna frågorna eftersöktes informanternas berättelser och ställningstaganden (se bilaga 1 för en version där svarsutrymmet för de öppna frågorna stark begränsats gentemot originalversionen). I enlighet med vad Bryman (2011) redogör som framgångsrika strategier vid konstruerandet av en enkät eftersträvades att göra den kortfattad, överskådlig och lättläst. Tydliga instruktioner för hur svaren skulle rapporteras angavs också.

Ett brev till mina tänkta respondenter sammanställdes också. I brevet förklarades undersökningens ramar och syfte. De forskningsetiska åtaganden påtalades även tydligt. Brevet beskrev också hur resultatet av studien skall presenteras och upplyste om kontaktinformation (se bilaga 2).

5.5 Intervjuer

Ambitionen med intervjuerna var att nå förståelse för den kunskap och erfarenhet den professionella besitter gällande mina frågeställningar och min intervjuguide utformade jag därför som halvstrukturerad. Jag ansåg mig behöva teman och övergripande frågor att tala runt men önskade att intervjun skulle bli just ett samtal kring min undersöknings syfte och min inställning var att genom följdfrågor närmare undersöka och förtydliga

informantens uppfattningar. Bryman (2011) redogör för hur dessa aspekter kan användas då man önskar utforska ett specifikt tema.

Vid planeringen av intervjuerna utgick jag från vad enkäterna behandlade eftersom intervjuernas syfte var att fördjupa kunskapen från enkäterna samt att jag även önskade se om de professionellas uppfattningar överensstämmer med berättelserna från männen i verksamheten. Intervjuguiden som utformades behandlade därför främst frågor kring den professionelles förståelse av vad som motiverar till behandling, vad denna motivation grundar sig i, om den förändras och om motivationen och ansvarstagandet för våldet hänger ihop (se bilaga 3). För att kunna jämföra även den övriga information som jag efterfrågade från männen innehöll intervjuguiden också frågor om frekvenser för de i verksamheten deltagande männen, så som åldersspann, utbildningsnivå och genomsnittstid i verksamheten.

5.6 Utförande

Efter att enkäten konstruerats sändes ett utkast till kontaktpersonen hos Utväg Skaraborg som tackat ja till att hjälpa mig med distribution av enkäterna. Jag önskade deras värdering och godkännande så att enkäten inte på något sätt skulle innebära något ofördelaktigt i männens pågående behandling. Kontaktpersonen ansåg att enkäten att kunde delas ut som den var och efterfrågade 20 stycken.

20 enkäter, informationsbrev och kuvert sändes per post till Utväg Skaraborg. Personal i verksamheten tillfrågade och delade ut enkäterna till deltagare i verksamheten. Personalen hjälpte till att påminna sina deltagare om att lämna in ifylld enkät om de önskade medverka. Det var uppehåll i verksamheten en vecka under den tiden enkäterna var utlämnade. Tyvärr medförde detta att enkäterna återlämnades till mig sent i den avgränsade tidsram jag hade att följa. Jag hann inte få tillgång till några enkäter innan intervjun med den professionelle inom verksamheten utfördes. Vid intervjutillfället fick jag med mig fem inlämnade enkäter. En vecka senare fick jag sex stycken sända till mig per post och ytterligare en vecka senare inkom två enkäter till.

Några dagar innan inbokad intervju delgavs via epost studiens syfte och de övergripande teman som intervjun skulle innehålla. Vid intervjutillfället gav jag muntlig information om att Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer följs så som att informantens anonymitet kommer bevaras i studien samt att deltagandet är helt frivilligt och när som helst kan avslutas. Informanterna gav muntligt sitt accepterande av att delta och detta liksom efterföljande intervju spelades in. Den första intervjun varade cirka 90 minuter och transkriberades efteråt. Den andra intervjun genomfördes tyvärr väldigt sent inom studiens tidsram. Till följd av det fanns inte tid till att transkribera intervjun i sin helhet. Efter intervjun upptäcktes att kvaliteten på inspelningen ej var den bästa och vid vissa tillfällen var det oerhört svårt att höra vad min informant sa. Jag lyssnade igenom intervjun som varat cirka 105 minuter två gånger och gjorde andra gången handskrivna anteckningar till stöd för att få en helhetsbild av vad som framkommit under intervjun.

5.7 Svarsfrekvens/Bortfall

19 enkäter delades av Utväg Skaraborg ut till män som pågående fick stöd via deras verksamhet. Av samtliga som tillfrågades om att delta i studien nekade en att motta en enkät. 13 stycken inlämnade ifyllda enkäter som innebär en svarsfrekvens på 68 %. En enkät bedömdes däremot inte vara användbar då mannen som svarat strukit över orden

”i nära relation” på den första öppna frågan. Min bedömning var därmed att det våld som utövats av denna man inte förekommit i nära relation och därav ingår mannen inte i urvalsgruppen.

5.8 Analysförfarande

Jag har i min analys en hermeneutiskt-fenomenologisk approach på så sätt att jag söker förstå den mening som människan tillskriver sin verklighet och därmed utgör grund för de handlingar hon utför (Bryman 2011). Fenomenologi är i kvalitativ forskning förknippat med försöket att beskriva verkligheten så som den upplevs av aktören eftersom utgångspunkten är att den relevanta verkligheten kommer ur människans uppfattning om vad den är (Kvale & Brinkmann 2009). Det är förståelsen för hur den enskilda aktören ser fenomen i sin verklighet som är målet. Enligt Bryman (2011) är även hermeneutikens syfte, då den används inom samhällsvetenskap, att nå förståelse för hur människan handlar. Begreppet hermeneutik är lånat från teologi men i det nu rådande sammanhanget handlar det om teori och metod sammanhängande med tolkningar av människors handlande (*ibid*).

Då empirin från Utväg Skaraborg var insamlad, det vill säga enkäterna och utskrift av transkriberad intervju, påbörjade jag analysen genom att läsa igenom materialet. Jag hade i enkäterna efterfrågat männens berättelser och tankar relaterade till mina frågeställningar. I de flesta av de återsända enkäterna gav männen sina svar genom 2-3 meningar och ”längre berättelser” uteblev. Vid nästa genomläsning utförde jag meningskodning i form av kategorisering av de skriftliga svaren i enkäten samt i den transkriberade utskriften. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) är kategorisering av empiri en systematisk begreppsbyggnad som ger överblick och struktur av materialet och kan underlätta kvantifiering. Kategorierna jag använde mig av utgick från undersökningens frågeställningar men även nya framkom i enkätsvaren liksom i intervjun hos Utväg Skaraborg. Empirin betraktas därefter ur de teoretiska utgångspunkter som valts liksom annan litteratur vilken använts för att ge en inramning och precisering av området mäns våld i nära relation. Vad som framkom i enkäterna fick företräde i analysen utifrån att männens egna perspektiv och förklaringar är fokus för undersökningen. Männens egna ord vägde tyngre än den kunskap som inhämtades via intervjuerna. Däremot användes intervjun med experten på Utväg Skaraborgs verksamhet till att jämföra männens utsagor med samt även utvidga kunskapen och förståelsen för männens situation och handlande.

Jag sammanställde dessutom bakgrundsinformationen från enkäterna och jämförde den till vad som framkom i intervjun med experten vid Utväg Skaraborg samt tidigare forskning.

Den intervju jag genomförde vid en annan verksamhet, vilken arbetar mot våld i nära relation och där specifik verksamhet finns för män som vill ändra sitt beteende, valde jag att sammanställa i ett eget avsnitt. Förutom undersökningens syfte och frågeställningar var empirin från framförallt enkäterna men även den första intervjun ledande vid sammanställningen. Männens enkätsvar och vad som framkom i intervjun med experten hos Utväg Skaraborg överensstämde väl. Den interaktion som männen och experten haft och det utbyte av erfarenheter och tankar interaktionen medför är tydligt. Min upplevelse var däremot att delvis andra aspekter lyftes fram under den andra expertintervjun. Ambitionen var att redogöra för skillnader och likheter till tidigare presenterad empiri och analys. Speciellt påtalades till viss del andra synsätt när det gäller på vilket sätt verksamheten inverkar på männens motivation samt hur resan, som männen ofta gör, avseende motivationen till förändring kan se ut.

5.9 Validitet

En studies validitet handlar enligt Kvale och Brinkmann (2009) om i vilken utsträckning den verkligen undersöker det den säger sig göra. Då jag i föreliggande undersökning sökt människans egna erfarenheter och berättelser handlar studiens validitet dels om huruvida den enkät och intervjuguide jag utformat representerar syftet samt om de jag tillfrågat har den kunskap jag efterfrågar.

Både enkät och intervjuguide har skapats helt utifrån mina frågeställningar och därav bör validiteten höjas. Enkäterna innehöll däremot endast tre öppna frågor och inga andra frågor att kunna jämföra svaren emot och på så sätt öka validiteten. Det jag i stället gjorde var att utöver insamlandet av enkäter göra två intervjuer. De personer som intervjuades utvaldes på grund av den stora kunskap avseende mina frågeställningar som de bedömdes ha. Med anledning av denna metod kan det hävdas att jag triangulerat resultatet. Överensstämmelse mellan de båda resultaten ger höjd validitet för undersökningen eftersom det finns mer än en referens att jämföra svaren gentemot. Fokusering på att studiens frågeställningar och syfte hela tiden fått föra arbete framåt och likaså varit centrala vid analys av resultatet höjer även det undersökningens validitet.

Extern validitet har att göra med undersökningens resultatens möjligheter att generaliseras. Då min undersökning är liten och inte representativt för ett slumpmässigt urval anser jag inte det föreligger möjlighet att generalisera resultaten. Med detta sagt kan förhoppningsvis ändå viss kunskap som framträder ur empirin kunna komma att användas i praktiskt arbete.

5.10 Reliabilitet

Forskningsresultatens konsistens och tillförlitlighet är enligt Kvale och Brinkmann (2009) vad en studies reliabilitet syftar på. Reliabilitet kan enligt Bryman (2011) delas in i extern reliabilitet och intern reliabilitet. Gemensamt för de båda är att det har att göra med en undersökningens tillförlitlighet. Extern reliabilitet handlar om replikerbarhet, det vill sägas om metoden används igen kommer då samma resultat att nås? När det gäller kvalitativa undersökningar är detta svårt att uppfylla och speciellt då sociala företeelser, vilket här studeras, inte kan låsas i ett läge (Bryman 2011). Även om samma människor som medverkar i en undersökning än en gång får besvara samma frågor är sannolikheten stor att resultatet skulle förändras i någon mån. Om detta appliceras på föreliggande studie är en av anledningarna att föremålet som studeras är individuella erfarenheter och eftersom människor ständigt gör nya erfarenheter och insikter i sin interaktion med omgivningen kan det antas att tidigare erfarenheter omvärderas och därmed uttrycks annorlunda vid senare tillfälle. Om studien replikeras med andra respondenter uppstår troligen även där skillnad i resultat eftersom upplevelser och erfarenheter även om de är liknande inte är identiska för två skilda personer.

Intern reliabilitet handlar mer om tolkningen av empirin studien resulterat i. Reliabiliteten är därmed hög om även andra forskare kan komma fram till samma resultat givet samma frågeställningar, begrepp eller teoretisk utgångspunkt och mätinstrument. Tydlighet i metodologiskt tillvägagångssätt ger därmed höjd reliabilitet och detta har jag eftersträvat i denna undersökning.

5.11 Etiska överväganden

Under hela studiens gång har jag haft etiska aspekter i åtanke. De råd och riktlinjer som presenteras i Vetenskapsrådets (2002) skrift om forskningsetiska principer har varit min utgångspunkt. Jag kommer här redogöra för hur hänsyn till principerna resulterat i specifika val under arbetets gång. Redogörelsen följer de fyra forskningsetiska krav som presenteras i Vetenskapsrådets (2002) skrift; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet vilket handlar om öppenhet gentemot informanterna om deras roll som deltagare och undersökningens syfte har efterlevts. De som mottog en enkät fick ett utförligt följebrev där syftet framgick liksom undersökningens placering inom ämnesområdet. Hur resultaten av studien kommer publiceras samt vägar att kontakta mig redovisades också. Informationsbrevet vilket medföljde enkäterna gav uttryck för *samtyckeskravet* genom att det tydligt framkom att deltagande var frivilligt och att samtycke medgavs genom att lämna ifylld enkät till verksamheten i förseglat kuvert. Det finns således inget separat skriftligt samtycke. Inte heller när det gäller de utförda intervjuerna gav informanterna något skriftligt samtycke. Däremot gavs muntligt sådant först via telefon då informanten tackade ja till medverkan och tid för intervju bokades. När sedan intervjun påbörjades inledde jag med att delge informanten studiens syfte samt informantens roll i undersökningen. Informanten informerades även om att deltagande i studien när som helst kunde avbrytas utan att redogöra för skäl till detta. Frågan ställdes om informanten samtyckte till deltagande utifrån denna information och deras ja medtogs i ljudupptagningen.

Konfidentialitetskravet handlar dels om att säkerställa informanternas anonymitet samt att hantera insamlat material med omsorg så att personers identiteter inte röjs. Utifrån att enkäten distribuerades av verksamheten har jag ingen möjlighet att veta vilka männen som besvarat enkäten är. Eftersom de återlämnade enkäterna i förseglade kuvert har konfidentialitet gentemot verksamheten säkerställts vad gäller innehållen i enkäten. För mig är informanterna helt anonyma men inför redovisningen av empirin har jag reflekterat över att identiteten hos de män som besvarat enkäten och samtidigt är i gruppverksamhet kan röjas. Dels vet de som samlat in kuverten vilka män som deltagit i studien och kanske kan identifiera en enskild man utifrån de citat som redovisas. Det som uppväger detta är däremot den sekretess som råder inom verksamheten. Jag anser det även troligt att enskilda mäns identiteter kan röjas gentemot andra män i gruppen. Det är sannolikt att de berättelser jag fått förmånen att ta del av även lyfts fram i gruppen vid något tillfälle. Å andra sidan tar jag det för troligt att det råder sekretess även inom gruppen och således pratar varken personalen eller männen om andra mäns identitet utanför verksamhetens gränser.

Även i intervjusituationer finns risk för att indirekt inkräkta på den enskildes integritet genom att informanten/experten röjer något denne fått veta i förtroende. Mina informanter var dock professionella och uttryckte sig i generella termer. Detta underlättade även resultatredovisningen där etiska övervägande måste göras gällande vilka citat som kan presenteras utan att röja någons identitet. Vidare har förvaring av insamlat material skett med målsättningen att minimera riskerna för utomstående att få tillgång till detsamma.

Nyttjandekravet rör att den för studien inhämtade empirin endast får användas till meddelad forskning. Av denna anledningen kommer inte transkribering av intervju publiceras.

6. Resultat och analys

I detta kapitel kommer redovisas samt analyseras resultatet från enkäter och intervjuer. Till att börja med presenteras en sammanställning av den bakgrundsinformation som efterfrågades hos männen via enkäterna. Därefter följer, utifrån studiens frågeställningar, en redogörelse för den empiri som föreliggande undersökning resulterade i. Vad som framkom i enkäterna och under intervjun vid Utväg Skaraborg kommer används i de första fyra avsnitten; *våldsutövande män som sökt stöd, motivation till att söka hjälp, verksamhetens inverkan på motivationen och erkännandet av ansvar*. I slutet av varje delavsnitt tolkas och analyseras det resultat som presenterats utifrån relevanta teoretiska begrepp och forskning som tidigare redogjorts för.

Därefter följer en sammanställning av den andre expertintervjun. Här åskådliggörs, utifrån studiens syfte, de relevanta aspekter som togs upp under intervjun. Avsnittet belyser även skillnader och likheter jämfört med vad som framkom vid undersökningen hos Utväg Skaraborg. Sedan kommer ett avsnitt som lyfter fram samhällets syn på problematiken som en möjlig faktor till ökad motivation. Kapitlet avslutas med en sammanfattande analys av resultatet.

Nedan kommer beteckningen ”expert” stå för de professionella som intervjuats. Männen som svarat på enkäten benämns antingen som männen eller informanterna.

6.1 Våldsutövande män som sökt stöd

Min studie inbringade 12 stycken enkäter från män som sökt stöd för att ha utövat våld i nära relation. Männen uppgav att deras behandling pågått allt mellan fem veckor upp till tre år. Vid min intervju med en professionell inom verksamheten uppgavs att vanligen är en man kvar i verksamheten ett till två år men att det inte heller finns någon tidsbegränsning. Så länge det kan fastslås att mannen arbetar med ett våldsrelaterat problem är han välkommen. Åtta av de som svarade på enkäten uppgav att deras behandling bestod av gruppträffar medan resterande fyra angav att de fick stöd både via gruppträffar och individuella samtal. Tre av de tolv männen svarade att detta inte var första gången de sökt hjälp för att ha utövat våld i nära relation.

Alla utom två av männen svarade att de levde i ett förhållande då de sökte hjälp hos Utväg Skaraborg. Av de tio som inledningsvis var i ett förhållande var det en som vid enkätens besvarande uppgav att han ej längre levde kvar i samma förhållande. En av informanterna svarade att han inte hade några barn. Åtta män (67 %) angav att de var arbetare och fem män återfanns i åldersspannet 30-39 år. Fler sociodemografiska variabler redovisas i tabell 1.

Frekvenserna min enkät frambringade stämmer relativt väl överens med vad experten vid Utväg Skaraborg uppgav i samband med intervjun. Han hänvisade till den effektstudie som Socialstyrelsen gjorde 2010 där sociodemografiska variabler uppmättes och menade att de värden som framkom i den studien stämmer bra överens med hans egen uppfattning av vilka det är som söker stöd i deras verksamhet.

Expertens uttryckte att: *(...) 66% var yrkesverksamma och det känner jag igen, och det är från alla klasser. Och här är det ju landsbygd och mer industri och så här så det är ju klart det var ju mindre akademiker här än vad det var när man tittade till exempel i Uppsala, så och jag tyckte det att det verkade ändå stämma rätt bra, våldet finns överallt.*

Tabell 1. Sociodemografisk bakgrund Antalet män av totalt 12 stycken som återfanns i de olika kategorierna, andelen i procent inom parentes.

Ålder 20-29 år	1 (8 %)
Ålder 30-39 år	5 (42 %)
Ålder 40-49 år	4 (33 %)
Ålder 50-59 år	2 (17 %)
Universitets-/högskoleutbildning	4 (33 %)
Högst gymnasieutbildning	7 (58 %)
Högst grundskola	1 (8 %)
Arbetssökande	1 (8 %)
Arbetare	8 (67 %)
Tjänsteman	3 (25 %)
Pappa	11 (92 %)

Via intervjun fick jag även vetskap om att under 2011 sökte 96 personer som utövat våld stöd hos Utväg Skaraborg. Två av dessa var kvinnor. Vidare framkom att 46 % sökt sig till verksamheten på eget initiativ, 24 % kom via samverkan med polisen och resterande via samverkan med socialtjänst eller hälso- och sjukvård.

De flesta som söker hjälp är enligt experten mellan 30 och 45 år gamla men den yngste hittills har varit 15 år och den äldste över 70 år. Vidare framkom vid intervjun att männen ofta kommer till verksamheten när de har små barn: *(...) inte helt ovanligt när man är mitt inne i de första familjeåren när barnen lämnat spädbarnsstadiet så brukar det vara tydligt att man behöver stöd och hjälp för där har vi väldigt många, väldigt många är föräldrar och har en relation pågående med ett föräldraskap kopplat eller är inte i en relation men i föräldraskap fortfarande.*

6.2 Motivation till att söka hjälp

Enkätsvaren visar att tre fjärdedelar av männen uppgav att motivation för att söka hjälp grundas i omsorg om närstående. Skäl som nämndes var exempelvis vuxna barn som tagit avstånd, att rädda äktenskapet eller förändra en destruktiv relation. En man skrev: *Jag vill att mina barn ska få en bra och trygg uppväxt. Att vi ska ha en bra fungerande familj.* En annan uttryckte det så här: *för att värna om mina nära och kära. Och att min familj i fortsättningen ska vara i den konstellation som är nu. För att mina barn ska bli självständiga och trygga.* En tredje man uttryckte sig på följande sätt: *(...) visa dom man älskar att man kan ändra sig.* Dessa anledningar kan ses som yttre motiverande faktorer.

Nio av tolv män av uppgav även sitt beteende eller hänvisade till sitt mående som motivation för att söka hjälp. De uppgav anledningar såsom att det inte skulle hända igen, viljan att bli en bättre människa, viljan att lära känna sig själv eller depression till följd av problematiken. En man beskrev det tydligt genom dessa ord: *Insikten att jag inte längre hade kontroll över mitt humör och mina handlingar. Det obeskrivligt dåliga samvete och otillräckligheten jag kände. Skuld känslor värre än du kan tänka dig över att jag så extremt skadat en människa jag älskar på så många plan.* Ännu ett citat från en man lyder: *På ett bra sätt kunna lösa en situation även om den blir väldigt*

känslösam. Få insikt i vad jag gjorde och varför (...). Sådana anledningar kan ses som uttryck för en inre motivation.

I enkätsvaren framkom att i de flesta fall att både inre och yttre motivation fanns närvarande då männen sökte stöd hos Utväg Skaraborg. Några av männen berättade även tydligt att anledningen till att de sökte hjälp var att en yttre händelse medförde att en inre processen sattes igång kring det egna måendet och beteendet. Dessa ord kommer från en av männen som svarade på enkäten: *Tappade helt kontakten med min dotter från tidigare förhållande, hon var rädd för mig och kände sig instängd. Detta fick mig att vakna upp. "Det måste till en förändring".* En annan man berättar om att det var när hans fru tillsammans med deras gemensamma dotter lämnade honom som han sökte hjälp. Händelsen gjorde att mannen började fundera över om relationen han hade med frun var sund. Familjen bor tillsammans igen och alla, man, fru och barn får idag hjälp och stöd via Utväg Skaraborg uppger mannen. Han avslutar med att skriva: *Motivationen till att jag går är för att bryta mitt kontrollbehov samt ha kvar min familj.*

Under intervjun ställdes frågan om vad experten anser motiverar män att söka hjälp efter att ha utövat våld i nära relation. De svar jag fick var att inre och yttre motivation är anledningar för att man kontaktar verksamheten. Expertens berättade följande: *Vi talar om inre och yttre motivation eh många kommer ju frivilligt för att de inte är bekväma med det här och vill må bättre men många kommer ju också för att de blir tvingade alltså de blir lämnade av sin partner eller (...) de riskerar att mista sitt umgänge med barnen eller de riskerar att bli av med jobbet och så där.* Insikten att individen inte klarar av att lösa problemet på egen hand fastän försök gjorts och viljan att förstå varför det händer säger experten också är anledningar männen uppger i det första samtalet i verksamheten. I det mötet samtalas om definitionen av våld, våldets olika uttrycksätt samt vad som gjort att mannen söker hjälp i sin situation. Expertens uttryckte även att *det som är gemensamt för alla det är att alla alltså alla känner sig drabbade när det gäller sin idé om att vara en bra person men att det finns olika frågeställningar som de kommer hit med eller insikter så det kan variera.*

6.2.1 Tolkning och analys

Resultatet av min undersökning visar att många av de män som söker hjälp hos Utväg Skaraborg har upplevt en konkret konsekvens av våldet. Barn har tagit avstånd eller kvinnan har lämnat. Kanske hot har uttalats som om de infrias innebär att familjen förloras. Ibland har våldsproblematiken blivit synliggjord i nätverket eller hos någon myndighet. Oavsett om man uttalar denna konkreta konsekvens av våldet när verksamheten kontaktas så anges ofta egen problematik eller dåligt mående vid kontakten. Männen ger uttryck för att de inte är nöjda med den situation som nu råder. De är rädda att mista sin familj och de mår själva dåligt över vad de gjort mot de som de älskar. Insikten har kommit att de måste agera för att förändra nuvarande tillstånd oavsett det gäller yttre och inre sådant. De vill att den rådande situationen ska förändras så de söker hjälp eftersom de erfarit att de inte förmår göra en förändring på egen hand. Med Miller och Rollnick (2002) uttryck är diskrepansen mellan vad som nu är och det önskade tillståndet så stor att en förändring eftersträvas. Graden av angelägenhet är stor och komponenten att vilja förändring i inneboende motivation har således etablerats.

Den forskning som gjordes av Walker et al. (2010) konstaterade att negativa personliga konsekvenser som dåligt psykiskt mående men också oro för barnens situation bidrog till ökad motivation att förändras samt tendensen att söka behandling. Den empiri som min studie resulterat i tyder på samma sak. Männen angav att vad som motiverade dem att söka stöd hos Utväg Skaraborg var omsorg om nära och eget

mående associerat med våldsutövande.

Männen som kontaktar Utväg för att söka stöd i sin situation kan ur den transteoretiska modellens perspektiv betraktas ha genomgått erfarenhetsmässiga förändringssteg som lett dem fram till stadiet förberedelse. Detta stadie innefattar att göra åtaganden och förberedelser för att agera. Männerna har fattat beslutet att kontakta verksamheten och gör därefter ytterligare ett beslut av att stanna kvar, att ingå i verksamheten. När så beslutet att arbeta med beteendeförändring slagits fast påbörjas stadiet genomförande. Med terminologin använd inom den transteoretiska modellen så görs nu även beteendemässiga förändringar. För att fatta beslutet att ingå i verksamheten har enligt Miller och Rollnick synsätt ambivalensen lösts angående detta. Därmed finns motivation till att gå i en viss riktning, i enlighet med beslutet.

Utväg Skaraborgs verksamhet kan med Miller och Rollnicks (2002) terminologi ses som ett uttryck för den allmänna kompetensen. Verksamheten är ”en metod till förändring” och ges av männen förtroendet att fungera. Deras tilltro till att förändring kan ske ökar och därmed ökar även motivationen att förändras.

6.3 Verksamhetens inverkan på motivationen

Männen fick frågan om varför och hur motivationen till att få hjälp förändrats efter att de börjat i Utväg Skaraborgs verksamhet. Fyra män lyfte fram att de fått fler insikter kring vad våldet innebär för dem själva och anhöriga. En man skrev: *Man har fått en bättre insikt och förståelse för hur mina anhöriga påverkas av mitt beteende och hur jag agerar.* Några av dem som på föregående fråga svarat att yttre faktorer motiverat dem till att från början söka stöd i sin situation hävdade nu att de önskade arbeta vidare för sin egen del. Följande citat från två av männen belyser detta: *Ja det har förändrats (...) motivationen blev att Jag ville må bra. Bli den mannen som vill vara [Sic!] och Delvis har målet förskjutits mot att vara mera accepterande av mig själv och därigenom må bättre.* En annan man skrev i sitt svar: *Inte direkt förändrats, men det att jag fått fler anledningar att kämpa för förändring. Att bryta det sociala arv jag bär på (...) Insikten att jag behöver jobba med mitt tålamod generellt och med min impuls kontroll i synnerhet (...) viljan att bli en bättre människa (...) insikten att när jag lyfter mig själv lyfter jag andra och önskan att återigen på heltid vara den människan jag vill vara. Stolthet över att jag startat en väldigt positiv process och får även delta i andras.* Tre män uppger att motiverande faktorer ej har förändrats.

Även vid intervjun hos Utväg Skaraborg påtalade experten detta fenomen: *(...) för då har de ju knutit an för då har de ju på något sätt, från att gå från den yttre motivationen så har de blivit den egna alltså, 'jag bidrar av det'. ”Ja men alltså jag ska i alla fall på nått sätt ha en bättre relation i den nya relationen” (---) det som man förut trodde var ett måste för att behålla relationen och så där att ja men det är är någonting som jag mår bra av (...).* I intervjun framhölls även att männen ofta i och med verksamhetens arbete önskar fortsätta i sin utveckling. Från att vilja sluta med våld (som många gånger definierats som fysiskt våld) leder ökad förståelse för våldsbegreppet samt att våld kopplas med respektlöshet till att exempelvis lindrigt psykiskt våld även blir ett område angeläget att arbeta vidare med. Under intervjun sade experten följande: *(...) prata om vad som är våld, så det är det viktigaste i första samtalet så att man hittar en gemensamhet kring våldsbegreppet så att man inte pratar förbi varandra och då pratar man om vad som är våld och då blir det ofta för många en väldigt stor insikt om att oj det här och det här är inte heller ok för allting resonerar man ju omkring också, så det är ju ingen som inte håller med om alla de här olika våldstyperna, alltså det fysiska, psykiska det sexuella det materiella och det latent, och det blir väldigt tungt för då blir*

man ju också, alltså det blir ju liksom ett genombrott gentemot det egna psykologiska försvaret för vi, vi försöker ju lägga ansvaret någon annanstans, vi försöker förminska marginalisera eller problematisera eller vi har olika strategier för att klara av att överhuvudtaget fortsätta leva egentligen när man går över gränsen för respektlösheten (...).

Knappt hälften av männen gav också positiva kommentarer (några negativa förekom inte i enkäterna) om vad gruppverksamheten inneburit för dem. De uttryckte bland annat värdet i att genom gruppen kunna göra insikten att man inte är ensam om problemet. Vidare att det upplevdes som skönt att i gruppen får prata fritt om sina problem utan att bli dömd samt få lyssna på andra som har liknande berättelser och upplevelser. Gruppen sågs som en förmedlare av verktyg till att hantera situationer i livet. En man uttryckte det så här: *Gruppen har gjort mig till en bättre pappa och fästman.* Två andra citat säger också mycket om vad gruppen betyder för stödet i förändringsarbetet: *Gruppen vi är i är en kanon grupp man hör andra män som sitter i samma båt, man hör deras berättelser om vad som hänt, man blir mörkrädd, fan tänker man: Har jag varit sån usch!! Aldrig mer.*

Hoppfullheten jag får av de andra gruppmedlemmarna genom att lyssna på deras berättelser/situation/kamp. (...) Genom arbetet i gruppen har jag också blivit medveten om att jag inte är ensam något som paradoxalt nog underlättar.

I intervjun med experten inom verksamheten poängterades även många positiva aspekter med att använda sig av gruppverksamhet i arbetet jämfört med enbart individuella samtal. Vid Utväg Skaraborg lyfter fram att en styrka med grupp är att man inte känner sig ensam och att det ger ett forum för att öva sig att verbalisera sina tankar och känslor på ett respektfullt sätt. Dessutom framhålls att individen i gruppen, som är öppen och därmed ständigt får nya medlemmar, kan jämföra sig och se sin utveckling. Att se framsteg i förändringsprocessen uppger experten ger en känsla av kompetens och trygghet i sig själv. Följden av det ges uttryck för i citatet som här följer: (...) *självkänslan ökar och vi har någon liten devis om att en stolt människa slår inte att om man är stolt över sig och sitt arbete och det får man lov att va när man går i grupp här och då då händer det saker (...).* Vidare säger experten att alla de berättelser som kommer fram i gruppen möjliggör fler tillfällen att lära känna sig själv och underlättar förändringen. Följande citat visar på detta: *Därför, för att vi tror att det blir så mycket mera dimensioner när man kommer in i en grupp. Alltså det blir ju helt andra möjligheter att upptäcka och lära känna sig själv. Eftersom man lyssnar på sex eller sju andra som kommer med sina berättelser och och vi vet ju aldrig riktigt vad det är som liksom krockar tag i en människa och som gör att den på något sätt förstår och får till ett sammanhang som den sen kan utgå ifrån och förändra. Det blir ju rätt fattigt att sitta med en person bara det är en enorm styrka i grupp.*

6.3.1 Tolkning och analys

Beslutet att ingå i Utväg Skaraborgs verksamhet kan då Miller och Rollnicks (2002) teorier om den inneboende motivationens beståndsdelar tillämpas ses som ett uttryck för att förändringen är prioriterad det vill säga komponenten redo har etablerats. Om den transteoretiska modellens perspektiv anläggs på detta beslut av att få sitt stöd för en beteendeförändring hos Utväg kan man utifrån se det som att männen gör beteendemässiga förändringar i sin omgivning för att underlätta en förändring. Därutöver sker förhoppningsvis även egna beteendeförändringar gällande våldsbeteendet. En mans svar om att gruppen gjort dem till en bättre far tyder också på att så verkligen sker.

Gruppen och de professionella inom verksamheten kan ur perspektivet symbolisk interaktionism ses som representanter för signifikanta andre. De andra i verksamheten blir för den enskilde mannen betydelsefulla och inflytelserika personer i hans närhet. Man skulle kunna betrakta det som att den enskilde mannen inom verksamheten får genomgå en ny socialisationsprocess. Gruppmedlemmarna hjälper mannen att identifiera förnyade rolltolkningar genom att andra förväntningar och beteenden associeras med rollen. Mannen får även möjlighet att internalisera nya bilder av sig själv jämfört med de som fanns innan verksamhetsdeltagandet börjades. De nya roll-tolkningarna gestaltas i gruppen bland annat via berättelser om framgång i förändrings-arbetet. De hörda erfarenheterna av framgång hos de övriga männen kan med Miller och Rollnicks (2002) perspektiv ses som uttryck för den allmänna kompetensen, det vill säga en metod som kan föra med sig förändring. Självkompetensen, tilltron till egen förmåga att förändra sitt beteende är tillsammans med allmänna kompetensen beståndsdelar i komponenten "kunna" vilken är ytterligare en nyckel till inneboende motivation. Genom verksamheten och gruppens existens finns således, för den enskilde mannen, både allmänkompetens och självkompetens att tillgå.

Ovan redovisade resultat tyder på att deltagarna i verksamheten får mer insikt i takt med ökad kunskap och reflektion. Uttalanden tyder på att förståelse för definitionen av våld och våldets olika former innebär att männen upptäcker fler lager av missförhållanden i sin egen tillvaro. Egna insikter om diskrepanser som förekommer i mannens värld, vad som faktiskt är nuläget och hur han önskar att livet vore blir tydliga. Angelägenhet om att förändras kan därmed infinna sig vilket är en grundläggande beståndsdel av inneboende motivation. Männen ger uttryck för att verksamheten samtidigt är förmedlare av hopp i deras situation. Smärtan som kan finnas i att minnas tidigare våldsepisoder eller förnimma nuläget sådant det är samt sin egen del i detta innebär att verksamheten frambringar ambivalens. Enligt Miller och Rollnicks teori behöver denna ambivalens lösas för att ett beslut för förändring ska kunna fattas. Motivation för förändring uppstår i en atmosfär som är accepterande-befrämjande säger Miller och Rollnick (2002). Både männen som besvarade enkäten och experten inom verksamheten gav uttryck för att Utvägs verksamhet har just en sådan atmosfär. Männen ger uttryck för att gruppen är ett stort stöd i förändringsarbetet vilket innebär reflekterande över sig, sin situation och sitt agerande. För att återigen använda ett begrepp från symbolisk interaktionism kan man se det som att mannen i gruppen via sin förnimmelse av övriga mäns föreställningsvärld ser sitt spegeljag. I denna möjlighet till bedömning av sig själv kan känslor såsom stolthet över framsteg upplevas. Symboliska interaktionism hävdar att människan behöver göra dessa förnimmelser av hur andra ser henne för att bli ett helt jag och speciellt i gruppverksamheten finns tid avsatt till sådan reflektion varje vecka.

6.4 Erkännande av våldsproblematik

Tio av de tolv män vilka deltog i enkäten poängterade i sitt svar på frågan om erkännandets roll för motivationen i förändringsarbetet att det är viktigt. De gav uttryck för att erkännandet för sig själv ger medvetenhet om sitt problem. Vidare att erkännandet är grunden för att kunna reflektera och för förändringsprocessen. Någon framhöll att om jag inte erkänner kan jag inte förlåta sig själv. Följande två citat visar männens inställning till erkännandes roll i förändringsarbetet: *Det spelar stor roll att erkänna för sig själv för att komma vidare. Självförakt gör att man skyddar sig mot att erkänna för sig själv. Skyddet mot sorg och självförakt består ofta i ilska, som kan övergå i våld.*

Det är A och O. Jag hade naturligtvis erkänt för mig själv men det jag tror är viktigast är att kontinuerligt göra detta (gång på gång) och inte bara för sig själv. Det är så grundläggande att vi måste vara helt ärliga och acceptera det beteende vi vill förändra. Vad det än må vara. Erkännandet inför andra förstärker erkännandet inför sig själv och försvårar eller kanske till och med omöjliggör för oss att (omedvetet) fortsätta lura oss själva att tro att detta är något vi "löser själva".

Medvetenhet om våldsproblematiken uppger experten är grundläggande för förändringsarbetet. Han uttrycker följande: *alltså för att kunna förändra något så måste man ju veta vad man ska kunna förändra och för att kunna förändras så måste man även veta vad är det som är möjligt för mig att förändra.* Utväg Skaraborg är en verksamhet som är helt inriktad till att arbeta kring våld i nära relation. En förutsättning för att få vara med i verksamheten är som tidigare nämnt att mannen har ett uttalat våldsproblem. Således måste männen erkänna våldsproblem för att ingå i verksamheten. Expertens kopplar under intervjun medvetenheten om våldet som utövats till att ta ansvar för detsamma. Bland annat uttryckte han det på följande sätt: *att vara medveten om vilket våld man har utfört, att man varit ansvarig för det, oavsett om man har blivit hur provocerad som helst och också kunskapen om att man har haft kontroll på hur man utövat våldet även om sen kan det upplevas som omedvetet men man har ändå valt (...) alltså ansvarsfrågan är jätteviktig, alltså förutom att prata om våldet, det man har utövat, så måste man också på något sätt bli klar med vem är ansvarig för de handlingarna och sen det sista viktiga då är att man också är klar med att det liksom är ett kontrollerat beteende eftersom man avväger våldet man väljer tidplats och hur annars skulle ju folk bli ihjälslagna i parti och minut.*

Under intervjun framgår det med all tydlighet att medvetenheten om att våld utövats och att ansvaret ligger hos den som utfört handlingen är en position som männen behöver nå. Först då kan de gå vidare i en process av att förändra beteendet. Uttryck för det ses i följande citat: *Har de inte fattat det, eller på något sätt anammat det, då går det inte att gå vidare för då kan vi inte hjälpa dem.*

6.4.1 Tolkning och analys

Ovanstående citat från experten där han säger "så måste man även veta vad är det som är möjligt för mig att förändra" uttrycker att det finns en avgränsad del som mannen har möjlighet att förändra. Med andra ord kan vissa saker påverkas av mannen och är därmed hans ansvar. Andra saker ligger således utanför mannens möjligheter att påverka. Att erkänna att man har ett våldsproblem kan också ses som ett erkännande av ansvar för att ha utövat våld. Erkännandet innebär att jag tillskriver problemet som mitt. Jag har ett våldsproblem och är ansvarig för att ha utövat våld. Miller och Rollnick (2002) hävdar att konflikten i ambivalensen måste lösas för att motivation till förändring skall uppstå. För att anlägga detta perspektiv på erkännandet kan det ses som när erkännandet för sig själv och andra görs har beslutet att ta ansvar för våldet inträffat. Därmed har den tidigare ambivalensen kring var ansvaret för "våra" problem hör hemma lösts. Jag anser det inte otroligt att ansvarstagandet för våldet föregås av ambivalens i bemärkelsen inneboende konflikt av att möta de svårigheter det innebär för den egna självkänslan att tillskriva sig beteenden som i samhället ses som ett stort misslyckande, att utöva våld mot närstående. En man i undersökningen uttryckte att erkännandet inför sig själv behöver ske flertalet gånger. Upprepade gånger måste beslutet tas att jag vill förändras eller fortsätta förändras. Självförsvaret i form av att skylla ifrån sig eller lägga ansvaret för våldet någon annanstans kan ses som ett uttryck för ambivalens. Konflikten är: ska jag erkänna för mig själv och ta de negativa

konsekvenserna eller fortsätta lägga ansvaret någon annanstans och slippa stå som ansvarig. Det sistnämnda, att inte behöva konfronteras med effekterna av ansvarstagandet, kan självklart upplevas som mer attraktivt. Enligt Miller och Rollnick (2002) inträder försvarsmekanismer som bland annat bortförklaring av problemets allvar och konsekvenser eller att lägga ansvaret utanför egen kontroll då personer inte finner allmänna kompetensen och självkompetensen till förändring. Försvaren byggs alltså upp då man inte hittar strategier/metoder för förändring och inte har tilltro till sig själv att lyckas med en förändring. Utväg Skaraborg bidrar till att männen finner dessa kompetenser och den inneboende motivationen till förändring av beteendet ökar därmed.

6.5 Sammandrag av den andra expertintervjun

Experten berättar att de grovt delar in motivation till förändring i inre och yttre motivation. Exempel på inre motivation ger experten i form av att mannen börjat tänka kring och få insikter om att våld är skadligt och fel samt att mannen själv vill förändras. En inre förändring önskas. Yttre motivation exemplifiera experten genom att återge tidigare mäns uttalade anledningar, såsom polisanmälan eller att frun är på väg att lämna. Sådana skäl brukar resultera i att önskan om hjälp grundar sig i till exempel ”hjälp mig rädda mitt förhållande”. Enligt experten uppger två tredjedelar av männen som kommer till verksamheten att motivationens grund finns i något yttre. Däremot betonar experten att det är sällan som det föreligger renodlad yttre eller inre motivation. En viss insikt om att våldet inte är bra finns ofta men vidden av problematiken och dess effekter existerar från början inte. Vad som oftast hänt är att en yttre motiverande faktor gett en avgörande knuff för att söka hjälp gällande problematiken. Experten uttrycker att det är ”sällan helt och hållet mannen själv funderat ut att han måste göra det här.”

Vidare menar experten att om mannen kommer till verksamheten med framför allt yttre motivation till förändring brukar insikten om att våldet skadat människor gradvis öka. Experten ser detta som ett uttryck för att förmåga till empati ökar. Empatin består enligt experten bland annat i att mannen kan förstå hur våldet har påverkat människor i hans närhet. Men utifrån att ”människan många gånger är sig själv närmast”, som experten uttryckte sig, är det oftast så att insikten om att våldet är skadligt för mannen själv infinner sig först. Kanske uttrycks detta i form av ”det här känns fel, jag vill sluta med det här”. Experten lägger fram det som att mannen gör två resor dels den individuella av att ta ansvar för det utövade våldet och även en resa som innebär att erövra empatin och inse vidden av vad våldet resulterat i för de utsatta.

Under intervjun berättar experten att då männen kommer till verksamheten är det vanligaste scenariot att mannen inte är fullt ut ansvarstagande. Männen är ofta enligt experten ”fångad i sin egen bubbla” och ser inte mycket mer vilket bidrar till att de skjuter ansvarstagandet ifrån sig. Inställningar som exempelvis uttrycks genom uttalande som ”om hon bara skulle sluta med det eller det så skulle inte jag behöva slå” finns fortfarande. Fokuset behöver enligt experten då flyttas till att mannen ska arbeta med sig själv och eget beteende inte försöka ändra någon annan. Detta arbete grundar sig i förståelse för sammanhangen och ansvarstagandet för egna handlingar.

Tendensen att ”vilja behålla någon sorts manlighet och att ha ett macho-perspektiv i form av att 'jag är man och borde klara av sådana saker'” är enligt experten vanlig vid inträde i verksamheten. Väl i verksamheten kommer mannen ”i kontakt med sig själv och sin bakgrund – då blir det intressant, den inre upptäcktsresan”. Motivationen att fortsätta har därmed delvis förändrats men definitivt förstärkts.

På frågan hur verksamheten arbetar för att öka den inre motivationen hos männen tar

experten bland annat upp betoningen på att skapa en bra arbetsallians. Att männen som kommer ska känna sig respektfullt bemötta och verkligen lyssnade till. Ett annat verktyg experten nämner är feedback, både positiv och relativ sådan. Positiv feedback syftar till att ge beröm för de framsteg som sker här och nu och relativ feedback handlar mer om att hjälpa männen att reflektera över den förändring och de framsteg som skett över tid. Jämförelse görs alltså mellan var individen är nu, hur man tänker och agerar och var mannen var då stödet påbörjades. Experten uttalar även att ”gruppmodellen är oöverträffad”. Hemlighållandet av våldet är central i problematiken och därför tillför det mycket att i grupp öppna upp och prata med andra menar experten.

6.6 Samhällets roll?

Vid intervjun med experten hos Utväg Skaraborg lyfte han fram att hur våld och våldsutövare beskrivs i samhället i stort och kanske speciellt i media har betydelse för mäns motivation att våga söka hjälp och ta ansvar. Experten poängterar att möjligheterna till hjälp med sådant beteende, för personer som utövat våld i nära relation, inte är något som är känt av allmänheten. Inga reportage görs där berättelsen exempelvis är att en man med våldsproblem nu har fått hjälp säger experten. Däremot rapporteras det ofta om kvinnor som blivit misshandlade av sina män eller att andra kvinnofridsbrott har begåtts. Den bild av våldsförövaren som är förhärskande i samhället är vad männen som söker hjälp behöver acceptera samhörighet med. Experten uttalade följande under intervjun: *Nä och det skulle ju vara en enorm skillnad apropå det med motivation, för många vet inte om att det finns hjälp. Alltså dels måste man känna igen sig i målgruppen och sen måste man liksom få koll i att det finns hjälp och det tycker inte jag att samhället tar sitt ansvar eller hjälper till med och dels handlar det om okunskap och dels handlar det om att man vill slaska kring människoöden och få läsare bara utifrån det. Men det är ju ett folkhälsoproblem det är ju jättehöga siffror det har du säkert tittat på men hur hanterar vi det? Ja inte sjutton hjälper vi människor med våldsproblem med motivationen i alla fall utan vi stigmatiserar dem ännu mera så att det blir svårare att ta steget helt enkelt.* Även en av männens som besvarat enkäten tog upp detta när utrymme gavs. Han skriver: *Tycker att media bara belyser de som misshandlar, det pratas aldrig om de som vill och har ändrat sina liv.*

6.7 Sammanfattande analys

Under de senaste årtionden har mäns våld i nära relation blivit ett alltmer uppmärksammat problem. Framför allt feminismens frammarsch medförde att problemet uppmärksammades men som tidigare nämnts så innebar feminismen även en kris för manligheten. Manlighet förknippad med kontroll och makt ifrågasattes samtidigt som bland annat Kimmels forskning visade att män inte uppfattade sig inneha denna makt och kontroll (Seidler 1997). Vad och hur en man ska vara debatteras fortfarande. Detta är den samhällselig kontext där de män vilka deltog i min undersökning vuxit upp och lever. Den i samhället rådande bilden av våldsförövaren är vad dess män sedan måste konfronteras med när en början till insikt om att handlingar de personligen utför inte svarar an mot den egna självbilden. När nu diskrepansen mellan verkligheten, så som mannen förnimmer den, och vad han önskar att den skulle vara är så stor väcks motivationen för att förändras. Värdet av de vinster och förluster som kan kopplas samman med att förändra beteendet eller inte göra det är enligt Miller och Rollnick (2002) de motivationsfaktorer som mannen upplever. Detta är även ett

uttryck för ambivalensen som måste lösas så att mannen fattar ett beslut om förändring. Vinsterna och förlusterna sammanhörande med förändring kan hos verksamheter som exempelvis Utväg Skaraborg bli ännu mer tydliga. Interaktion mellan mannen och de professionella och övriga deltagande i gruppverksamheten bidrar till ökade insikter i diskrepanser. Inom verksamheten får mannen även redskap och kunskap som göra att han kan se sitt liv (sin historia, tillvaro och framtid) i nytt ljus. Mannen tränas i att reflektera över det som händer i livet och de val han gör och målet är hela tiden tydligt, i alla fall utifrån verksamheternas sida, våldet ska upphöra.

7. Avslutande diskussion

Mitt forskningsunderlag är relativt litet och männens berättelser innebar inte så uttömliga svar som jag hoppats på men det resultat som undersökningen medfört är ändå relevanta avseende studiens syfte och frågeställningar. Därmed anser jag att studiens syfte av att undersöka vad som motiverar män att vilja påbörja och fortsätta ett förändringsarbete rörande våldsproblematik i nära relation har uppfyllts.

När det handlar om vilka faktorer som motiverar män till att påbörja behandling/stöd utifrån att ha utövad våld i nära relation visar resultatet tydligt att yttre faktorer såsom att våldet uppmärksammas utanför familjen eller att relationen tydligt hotas utgör en viktig språngbräda för att ta steget för att söka hjälp. Dessutom antyder resultatet att så gott som samtliga män har en insikt, om än begränsad, i att vad de gjort och eller gör inte är bra varken för de närstående eller dem själva. Enligt studiens informanter innebär sedan insteg i stödverksamheten att större insikt i problematiken och vad den medfört för dem själva samt människor i deras närhet nås. Denna större insikt rapporterades till viss del förändra männens motivation. Framförallt medförde den en vilja att fortsätta arbeta. Eller med andra ord ökad insikt och förståelse innebär fortsatt motivation till förändring. Dessutom visar resultaten av min undersökning att erkännandet av våldsamt agerande spelar stor roll för motivationen till förändring. Så gott som samtliga män uppgav att det är ett oerhört viktigt steg att erkänna sitt problem. Erkännandet av vad de gjort och att ta ansvar för handlingarna ansåg nästan samtliga vara avgörande för att kunna förändras. Genomgående tyder svaren i min enkät på att männen vill upplysa människor om situationen för våldsutövande män och att de arbetar hårt med sig själva för att förändra sitt beteende.

Det övergripande målet är att våld i alla former ska upphöra. För att kunna komma tillrätta med detta allvarliga och globala problem tror jag att det är nödvändigt att det på alla plan i samhället talas klarspråk kring våld, vad det är, dess olika former och möjliga konsekvenser av att våld utövas i nära relationer. Denna studies resultat visar i likhet med tidigare forskning på att yttre faktorer såsom partners agerande har en stark bidragande effekt till att män som utövad våld i nära relation söker stöd till förändring av beteendet. Baserat på denna kunskap anser jag det viktigt att fortsätta uppmärksamma samhället i stort och speciellt de som är utsatta för våld i nära relation att det finns verksamheter vilka kan hjälpa män att förändra sitt beteende. Ökad synlighet i samhället av att problemet kan förändras ger hopp till människor vilka i dagsläget lever i fruktansvärda situationer. En, i samhället och debatten, mer nyanserad bild av våldsutövare kanske också kan innebära att fler män vågar ta steget ut ur hemligheternas ”trygga” vrå för att söka hjälp. Självfallet skall man inte ha överseende med våldet men att, i samhället i stort, se mannen *med* en våldsproblematik och inte endast en våldsutövare kanske kan medföra förändring avseende synen på hur arbetet mot våld i nära relationer ska bedrivas.

Inför framtida forskning inom området kan följande sägas gällande val av metod. Män som kommit in i ett sammanhang där de lärt sig prata om sig själva, sina tankar och känslor har blivit tränade i att reflektera över sig själva och uttrycka sig. Detta medför att det kanske inte innebär så stora svårigheter att göra intervjuer med män vilka varit i behandling/stödverksamhet ett tag.

Frågor att närmare undersöka för att nå än större förståelse i ämnet kan vara att gå vidare kring erkännandet av problematiken som enligt informanterna var så viktigt. Eventuellt skulle frågor om när erkännandet sker och om det är en kontinuerlig process tillfört intressant kunskap. Även ytterligare frågor kring när och hur insikten om

problematiken infann sig tror jag kan resultera i kunskap som tillför diskussionen mycket. Kom insikt och erkännande innan man sökte hjälp och vad var grunden för dessa ställningstaganden? Om det var så, att insikt och erkännande nås innan hjälp söks vad tillför då den professionella verksamheten? Ytterligare frågor kring konkreta skillnader medför eventuellt ökad förståelse för vad som hänt inför att steget att söka hjälp togs. Frågor om på vilket sätt mannen tänker annorlunda nu eller vad som förändrades skulle möjligen kunnat avslöja än mer om vad som motiverar män att vilja förändra ett våldsamt beteende.

Referenser

- Basile, K.C. & Black, M.C. (2011) "Intimate partner violence against women". I Renzetti, C.M., Edleson, J.L. & Bergen, R.K. (red.): *Sourcebook on violence against women*. (2. ed.) Los Angeles: Sage.
- Bowen, E. (2011). *The rehabilitation of partner-violent men*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- DeKeseredy, W.S. & Schwartz, M.D. (2011) "Theoretical and definitional issues in violence against women". I Renzetti C.M., Edleson, J.L. & Bergen, R.K. (red.): *Sourcebook on violence against women*. (2. ed.) Los Angeles: Sage.
- Ekenstam, C., Johansson, T. & Kuosmanen, J. (2001) "Inledning". I Ekenstam, C., Johansson, T. & Kuosmanen, J. (red.): *Sprickor i fasaden: manligheter i förändring : en antologi*. Hedemora: Gidlund.
- Eliasson, M. (2004) "Violent men – a hopeless cause?". I Eliasson, M. (red.): *Undoing harm: international perspectives on interventions for men who use violence against women*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Eliasson, M. & Ellgrim, B. (2006). *Mäns våld mot kvinnor i nära relationer en kunskapsöversikt [Elektronisk resurs]*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting.
- Eriksson, M., Berg, L. & Wallqvist, A. (2011). *Våldsförebyggande arbete med män: en kunskapsöversikt [Elektronisk resurs]*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting.
- Isdal, P. (2001). *Meningen med våld*. Stockholm: Gothia.
- Johansson, T. & Lalander, P. (2010). *Vardagslivets socialpsykologi*. (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Johansson, T. & Kuosmanen, J. (2003) "Inledning: Vad är mansforskning". I Johansson, T. & Kuosmanen, J. (red.): *Manlighetens många ansikten: fäder, feminister, frisörer och andra män*. (1. uppl.) Malmö: Liber.
- Kastling, L. (2010). *Män som slår kvinnor: om mäns våld och skam i nära relationer*. Stockholm: Themis.
- Kistenmacher, B. R., & Weiss, R. L. (2008). Motivational interviewing as a mechanism for change in men who batter: A randomized controlled trial. *Violence and Victims*, 23(5), 558-570.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

- McClennen, J.C. (2010). *Social work and family violence: theories, assessment, and intervention*. New York, NY: Springer.
- Miller, W.R. & Rollnick, S. (2009). *Motiverande samtal: att hjälpa människor till förändring*. (2. utg.) Stockholm: Natur & kultur.
- Murphy, C. M. & Baxter, V. A. (1997). Motivating Batterers to Change in the Treatment Context *J Interpers Violence*, 12(4), 607-619
- Musser, P. H., Semiatin, J. N., Taft, C. T., & Murphy, C. M. (2008). Motivational interviewing as a pregroup intervention for partner-violent men. *Violence and Victims*, 23(5), 539-557.
- Schmidt, M. C., Kolodinsky, J. M., Carsten, G., Schmidt, F. E., Larson, M., & MacLachlan, C. (2007). Short term change in attitude and motivating factors to change abusive behavior of male batterers after participating in a group intervention program based on the pro-feminist and cognitive-behavioral approach. *Journal of Family Violence*, 22(2), 91-100.
- Seidler, V. J. (1997). *Man enough: embodying masculinities*. London: Sage.
- Socialstyrelsen (2009). *Folkhälsorapport 2009*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2010). *Behandling av män som utövar våld i nära relationer – en utvärdering*. Stockholm: Socialstyrelsen
- Socialstyrelsen (2011a). *Våld: handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2011b). *Metoder i arbetet med våldsutövare: en förstudie*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Trost, J. & Levin, I. (2004). *Att förstå vardagen: med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. (3., [rev. och utök.] uppl.) Lund: Studentlitteratur
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning [Elektronisk resurs]*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Walker Daniels, J., & Murphy, C. M. (1997). Stages and processes of change in batterers' treatment. *Cognitive and Behavioral Practice*, 4(1), 123-145.
- Walker, D.D., Neighbors C., Mbilinyi L.F., O'Rourke A., Zegree J., Roffman R.A. and Edleson J.L. (2010) "Evaluating the Impact of Intimate Partner Violence on the Perpetrator: The Perceived Consequences of Domestic Violence Questionnaire" *Journal of Interpersonal Violence*, 25(9), 1684–1698

Bilagor

Bilaga 1 – Enkät

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för socialt arbete

Fråga 1. Vilken är din ålder? (Ringa in rätt åldersspann)

20-29 30-39 40-49 50-59 60-69 70-

Fråga 2. Vilken är din högsta avslutade utbildningsnivå? (Sätt kryss framför rätt alternativ)

Grundskola
 Gymnasieutbildning
 Högskola/universitet

Fråga 3. Vilken är idag din huvudsakliga sysselsättning. (Sätt kryss framför rätt alternativ)

Studerande Arbetssökande
 Arbetare Pensionär
 Tjänsteman Sjukskriven

Fråga 4. Har du några barn?

Ja Nej

Fråga 5. Levde du i ett förhållande då du sökte hjälp hos Utväg?

Ja (gå till fråga nr. 6) Nej (gå vidare till fråga nr. 7)

Fråga 6. Lever du fortfarande kvar i det förhållandet?

Ja Nej

Fråga 7. Är detta första gången du sökt hjälp för att ha utövat våld i nära relation?

Ja Nej

Fråga 8. Består den behandling du får av individuella samtal eller gruppträffar?

Individuella samtal Gruppträffar Både ock

Fråga 9. Hur länge har din behandling pågått? _____

(Använd gärna baksidan av enkäten om du behöver mer utrymme för svaren på kommande frågor.)

Fråga 10. Kan du berätta om vad som motiverade dig att söka hjälp för våld i nära relation?

Fråga 11. Om skälen till varför du önskar hjälp förändrats nu när du påbörjat behandlingen? Varför har de förändrats och vad är det som nu motiverar dig att fortsätta behandlingen?

Fråga 12. När det gäller motivationen att arbeta med att förändra ditt beteende vilken roll anser du att erkännandet av våldsproblematiken har?

Finns det något annat som du också vill berätta?

Ett stort tack för din medverkan.

Sara Falk

Bilaga 2 – Informationsbrev

GÖTEBORGS UNIVERSITET Institutionen för socialt arbete

Hej!

Mitt namn är Sara Falk och jag ska i min pågående utbildning till socionom vid Göteborgs universitet skriva en uppsats baserad på en vetenskaplig undersökning.

Syftet med undersökningen jag genomför är att få veta mer om vad som motiverar män till att söka hjälp för våldsamt beteende i nära relation.

Jag hoppas att du vill hjälpa mig att få mer kunskap kring detta genom att svara på 12 frågor. Din medverkan i undersökningen är helt frivillig men otroligt viktig. Det finns ännu inte mycket forskning kring detta ämne publicerat och min ambition är att få belysa en del av mäns tankar kring vad som motiverar dem till att påbörja behandling för att ha utövat våld i nära relation.

Du kommer förbli helt anonym undersökningen igenom. Endast det som du själv anger i din enkät är de uppgifter jag har att använda mig av.

Resultatet av studien kommer att presenteras i form av en kandidatuppsats i början av december 2012. Den färdiga uppsatsen kommer även att läggas ut på Göteborgs universitets databas och därmed bli offentligt material men jag vill än en gång poängtera att du som deltagare är helt anonym. Om du skulle vilja ha en egen kopia av uppsatsen kan det med all säkerhet ordnas via kontakt med Utväg Skaraborg.

Genom att lämna ifylld enkät till personal vid Utväg Skaraborg ger du ditt samtycke till medverkan i undersökningen. Personalen kommer ej att läsa dina svar utan kommer endast att vidarebefordra enkäterna till mig.

Om du har några frågor rörande studien eller deltagandet däri är du välkommen att direkt kontakta mig, Sara Falk via mobil XXX-XXXXXX eller mail XXXXXXXXX.

Du kan även kontakta min handledare vid Göteborgs universitet, Stig Grundvall, universitetslektor och leg psykoterapeut på tel: XXX-XXXXXX eller via mail:

XXXXXXXXXXXX

Är det så att du inte själv önskar ta kontakt men har frågor kan dessa även förmedlas via XXXXXXXXX på Utväg Skaraborg.

Tack på förhand.

Vänliga hälsningar
Sara Falk

Bilaga 3 – Intervjuguide

Inledning

Presentation av studiens syfte att nå *ökad förståelse av och kunskap om vad som motiverar män vilka utövar våld i nära relation att söka hjälp till förändring av detta beteende* och vad intervjun ska handla om.

Information om att Vetenskapsrådets forskningsetiska riktlinjer och principer följs i forskningsprocessen. Förtydligande av att informantens anonymitet kommer bevaras samt att materialet från intervjun behandlas konfidentiell. Klargörande av hur det insamlade materialet kommer presenteras och att deltagandet är frivilligt samt när som helst, utan krav om motivering, kan avbrytas om så önskas. Inhämtande av samtycke.

Bakgrund

- Hur länge och i vilka former har du arbetat med män som brukar våld i nära relationer?
- Vilken utbildning har du?

Verksamheten

- Kan du kort beskriva verksamheten och dess ideologiska utgångspunkter?
- Vilken är din beskrivning av de män som kommer till er och söker hjälp (*ålder, yrke, utbildningsnivå, etnicitet*).
- Hur många söker årligen hjälp (*fluktuerar det över året, vad tror du är anledningen till detta*)?
- Vad vet du om hur männen har fått kunskap om denna verksamhet?
- Vilken är genomsnittstiden i behandling/verksamheten?
- Vilka skillnader finns det i behandling i grupp och individuellt? På vilka grunder väljs det ena eller andra?

Motiverande faktorer för förändring

1. Vad är enligt din förståelse motiverande faktorer för männen att påbörja behandling?

(vad grundar sig denna förståelse på, ges frågan till männen, kommer detta upp i samtal i grupp/individuellt)

- Upplever du att männen har klart för sig/kan de formulera vad det är som motiverar dem att söka hjälp/behandling?
- Upplever du någon gång att det finns en skillnad mellan vad som är den verkliga anledningen till att vilja förändras och vad männen uttrycker är anledningen.
(vad tror du i så fall detta beror på?)
- Vilken roll anser du att motivationens art, dess härkomst spelar? *(om det är påtryckningar utifrån eller kanske eget mående som är vad som motiverar att påbörja behandling)*

2. Upplever du att skälen till varför man önskar hjälp med sitt beteende förändras efter att behandling påbörjats? *På vilket sätt och vad tror du det beror på? Har du någon gång fått något liknande beskrivet för dig från en deltagare.*

- På vilket sätt ser du att motivation att förändras har betydelse för framgångsrik förändring av beteende?

3. Vilken roll anser du att erkännandet och accepterandet av eget våldsamt agerande i nära relation spelar för motivationen för förändring?

Kan du ge något exempel på detta?

Övrigt

Finns det något du skulle vilja tillägga som vi inte tagit upp?

Avslut och tack för medverkan!